

UNIVERZITA PARDUBICE

FAKULTA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ

***ŽENY VE STÁTNÍ SPRÁVĚ,
RESPEKTIVE JMENOVANÝCH FUNKCÍCH***

VERONIKA FILIPOVÁ

Bakalářská práce

2009

UNIVERSITY OF PARDUBICE

FACULTY OF ECONOMICS AND ADMINISTRATION

***THE WOMEN IN THE STATE ADMINISTRATION
RESPEKTIVE IN NAMED FUNCTIONS***

VERONIKA FILIPOVÁ

BACHELOR WORK

2009

Poděkování

Děkuji Ing. Táni Karlíkové za odborné vedení práce a za cenné rady a připomínky, které mi pomohly při vypracování této bakalářské práce.

Souhrn

Tato bakalářská práce „Ženy ve státní správě, respektive jmenovaných funkcích“ popisuje postavení žen ve státní správě v České republice se zaměřením na konkrétní ženy v ministerských resortech. Práce sleduje možnosti zaměstnatelnosti žen a vymezení rovnosti postavení mužů a žen.

První část je věnována historii státní správy a zároveň i historii kvalifikace žen v českých zemích. Druhá část popisuje teoretické přístupy k zaměstnávání žen a také postavení ženy v české legislativě. Třetí část se pak zabývá vybranými významnými ženami a jejich přínosy pro státní správu.

Klíčová slova

Státní správa, kvalifikace a zaměstnatelnost žen, přístupy k zaměstnávání, rovné postavení žen v české legislativě, významné ženy České republiky.

Summary

This bachelor work „The woman in the state administration, respektive named functions“ describes a position of women in the state administration in Czech Republic with orientation at concrete women in the ministerial department. This work follows the possibilities of employment of women and the delimitation of equality of men and women.

The first part focuses on the history of the state administration and along with the history of qualification of women in czech countries. The second part describes the theoretical approaches to employ of women and position of women in the czech legislation too. The third part puts mind to selected notable women and her benefits for state administration.

Keywords

State administration, qualification and employment women, approaches to employ, equal position women in czech legislation, notable women in Czech Republic.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Účast mužů a žen v minulých vládách v letech 1918 až po současnost.....	58
Příloha B: Zaměstnanost žen v Národním hospodářství dle vybraných oblastí v roce 2006.....	60
Příloha C: Růst zaměstnanosti žen ve státech EU v období 1993-2000.....	61
Příloha D: Účast mužů a žen ve vedoucích funkcích jednotlivých resortů ministerstev v roce 2004.....	63

OBSAH:

ÚVOD	7
1 HISTORICKÝ VÝVOJ STÁTNÍ SPRÁVY V ČR.....	9
1.1 1848 – 1918 OBDOBÍ HABSBURSKÉ MONARCHIE.....	9
1.2 1918 – 1945 OBDOBÍ ČESKOSLOVENSKÉHO STÁTU	13
1.3 1945-1992 OBDOBÍ ČESKOSLOVENSKÉHO STÁTU.....	17
1.4 1960-1969 STÁTNÍ SPRÁVA PO PŘIJETÍ ÚSTAVY ČESKOSLOVENSKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY	18
1.5 OBDOBÍ ČESKÉ REPUBLIKY OD ROKU 1993 PO SOUČASNOST.....	20
2 KVALIFIKACE ŽEN V ČESKÝCH ZEMÍCH.....	25
3 TEORIE PŘÍSTUPŮ K ZAMĚSTNÁVÁNÍ ŽEN.....	30
4 POSTAVENÍ ŽEN V ČESKÉ LEGISLATIVĚ.....	36
4.1 ÚSTAVA.....	37
4.2 ZÁKONÍK PRÁCE	38
4.3 DALŠÍ LEGISLATIVA	39
4.4 ZAČLEŇOVÁNÍ ČESKÉ REPUBLIKY DO EU.....	39
5 VÝZNAMNÉ ŽENY V ČR	42
5.1 ING.ARCH. DANIELA FILIPIOVÁ.....	42
5.2 JUDR. VLASTA PARKANOVÁ.....	44
5.3 ING. JANA BOBOŠÍKOVÁ.....	47
ZÁVĚR.....	51
SEZNAM LITERATURY	54
PŘÍLOHY.....	56

ÚVOD

Státní správa společně se svými orgány a územní samosprávou tvoří veřejnou správu, která se užívá k označení všech správních činností souvisejících s poskytováním veřejných služeb v České republice, ale souvisí zároveň i s vládnutím na ústřední i místní úrovni. Veřejnou správu chápeme jako *činnost*, při které jsou vydávány správní akty a chápeme ji i jako *souhrn institucí*, které tuto činnost přímo či zprostředkovaně vykonávají.

Státní správa je soustavou orgánů výkonné moci. Tyto státní orgány na jedné straně vystupují jako orgány, které činnost vykonávají a oproti nim jako objekty působící na státní správu. Stát vykonává státní správu pomocí svých orgánů nebo orgánů, na které byl její výkon přenesen. Státní správu dělíme na ústřední orgány státní správy (ministerstva), jiné ústřední orgány státní správy (např. Státní úřad pro jadernou bezpečnost) a na jiné územní orgány státní správy se speciální působností (např. Úřad práce v Karviné).

Naplňování zásady rovnosti mužů a žen zasahuje do všech oblastí života a za jeho prosazování při výkonu státní správy odpovídají v rámci svých věcných působností jednotlivá ministerstva. Od roku 2001 byl mezi opatřeními vlády úkol pro jednotlivé ministry. Ti měli vypracovávat za své resorty vlastní priority a postupy při prosazování rovnosti mužů a žen. V roce 2002 se v každém resortu ministerstva zřídilo jedno pracovní místo, které se mělo plně věnovat rovným příležitostem pro muže a ženy. Všechna ministerstva jsou v této oblasti součinná s Ministerstvem práce a sociálních věcí. Dále je všem ministerstvům uložena spolupráce s nevládními organizacemi žen.

Vláda ČR také zřídila *Radu vlády pro lidská práva*, která je poradním a koordinačním orgánem pro otázky ochrany lidských práv a svobod. Sleduje dodržování Ústavy a Listiny základních práv a svobod. Má také za úkol sledovat vnitrostátní plnění mezinárodních závazků ČR v oblasti ochrany lidských práv a zároveň zajišťuje plnění závazků vlády plynoucích z mezinárodních smluv a předkládá zprávy mezinárodním organizacím.

Teoretická část této práce se bude zabývat vymezením oblastí státní správy, celým jejím historickým vývojem až po současnou tvář státní správy. Chtěla bych také okrajově kvalifikovat ženská povolání, ať již v době českých zemí, či v současnosti. Posoudit podmínky uplatnění a upozornit na překážky a problémy s tím související. V praktické části bych se pak zaměřila na tři vybrané ženy pracující ve státní správě, které měly možnost díky své činnosti v posledních několika letech dění ve státní správě v určitých oblastech jejich působení ovlivňovat.

Cílem bakalářské práce je specifikovat význam žen v oblasti zaměstnanosti a důvody, proč je nebo není žena zaměstnatelná, se zaměřením na množství a pozice vybraných žen ve státní správě, především v ministerských resortech. Dále zhodnocení přínosů jejich práce pro státní správu a tím i pro celou společnost.

1 HISTORICKÝ VÝVOJ STÁTNÍ SPRÁVY V ČR

Jak již bylo řečeno v úvodu, veřejná správa se dělí na dvě důležité části: státní správu a samosprávu. V organizačním smyslu mluvíme o státní správě jako o souhrnu orgánů státní správy a ve funkčním smyslu je státní správa jednou z forem činnosti státu (mimo činnosti zákonodárné, činnosti soudů a prokuratur), kterou vykonávají orgány státní správy.

Vývoj státní správy ovlivnilo několik významných časových úseků, které můžeme rozdělit do 4 následujících období:

- 1848 – 1918 – Období Habsburské monarchie;
- 1918 – 1945 – Období Československého státu;
- 1945 – 1992 – Období poválečného Československého státu;
- od roku 1993 – Období České republiky.

Tato období představují konstituování moderní státní správy od počátku vzniku českých zemí až po území dnešní České republiky. Sleduje jeho ústřední obsahové předěly v rovině kompetenční i organizační. Periodizačními mezníky jsou v něm státopravní změny, neboť výrazně i významně ovlivňovaly fungování orgánů státní správy.

1.1 1848 – 1918 OBDOBÍ HABSBUŘSKÉ MONARCHIE

Od dvacátých let 19. století dostával absolutistický model habsburskou monarchii do stále zřetelnější krize v rovině politické, ekonomické, ideologické i národnostní.

Pro uspořádání nové koncepce veřejné správy reagovaly nové koncepce na myšlenky liberalismu a odkazy liberalismu francouzské revoluce z roku 1789. Oblast hospodářská i politická vyústovala v požadavek zrušení feudálních výsad, oblast ideologická v požadavek potlačení dominantní role katolické církve a rovina národnostní v požadavek ustavení národních států.

Zmíněné aspekty se uplatňovaly ve vývoji společnosti v českých zemích, které zůstávaly součástí habsburské monarchie. Probíhající změny se v nich proto realizovaly v širším zemském rámci.

Principy moderní státní správy se v rámci veřejné správy nepodařilo prosadit naráz. Jednalo se o postupný proces, který obsahoval jak progresivní, tak regresivní etapy vývoje.

Dle převažujících tendencí lze přechod habsburského soustátí od absolutistické monarchie ke konstituční monarchii rozdělit do IV. etap.

I. ETAPA: SPORY O OBSAH ÚSTAVNOSTI (1848 – 1851)

17. března 1848 bylo vydáno Nejvyšší rozhodnutí, díky kterému došlo k nové organizaci orgánů státní správy. Dosavadní ústřední dvorské orgány (dikasteria) byly na jeho základě nahrazeny rezortními ministerstvy (např. financí, zahraničních věcí a války). Jejich rozhodování bylo založeno na monokratickém rozhodování.

K základní organizační a kompetenční změně došlo v roce 1850. Jejím výsledkem bylo:

- ministerstva zůstala ústředními orgány státní správy, která se zformovala v březnu 1848; základní byla ministerstva: zahraničí, války, vnitra, financí, obchodu, kultu a vyučování a spravedlnosti;
- státní správa se vymezila na úrovni okresů, krajů a zemí a zároveň došlo ke zvýšení centralizace státní správy;
- v jednotlivých zemích představoval panovníka místodržitel, který byl mezistupněm mezi ministerstvem vnitra a kraji;
- výkon státní správy vykonávaly kraje, kde hlavními orgány byly krajské vlády a krajský prezident;
- v Čechách byly zřízeny kraje: Budějovický, Českolipský, Chebský, Jičínský, Pardubický, Plzeňský a Pražský; na Moravě to byl kraj Brněnský a Olomoucký; ve Slezsku kraje zřízeny nebyly, protože by se územně kryly se zemí;
- nejnižším stupněm státní správy byly okresy, k jejichž hlavním orgánům patřila okresní hejtmanství (někdy nazýván podkrajský úřad) a okresní hejtman.¹

Ministry jmenoval výhradně panovník, ale současně měli být kolegiálně, ale i jednotlivě, odpovědni říšské radě a říšskému zastupitelstvu, které byly zřízeny jako nejvyšší zastupitelské orgány.

¹ Charbuský, Miloš. *Státní správa*. Pardubice: Univerzita Pardubice. 2006. ISBN 80-7194-807-1. str. 9

II. ETAPA: NEOABSOLUTISMUS (1852 – 1861)

Předpokladem vzniku této etapy bylo odvolání platnosti Stadiónovy ústavy. Tuto ústavu odvolal 31. prosince 1851 František Josef I.

K jejímu novému územnímu i kompetenčnímu vymezení na úrovni zemí došlo v roce 1855. Toto vymezení stanovilo:

- místodržitelství v otázkách všeobecného výkonu státní správy a personálních otázkách podléhalo ministerstvu vnitra, ve speciálních oblastech správy resortním ministerstvům;
- oslabení postavení krajů (v Čechách byly kraje: Boleslavský, Budějovický, Čáslavský, Hradecký, Chebský, Chrudimský, Jičínský, Litoměřický, Písecký, Plzeňský, Pražský, Tábořský a Žatecký; na Moravě to byly kraje: Brněnský, Hradištský, Jihlavský, Novojičínský, Olomoucký a Znojemský; ve Slezsku kraje opět nebyly zřízeny);
- základními orgány krajů se staly: krajský úřad a krajský představený;
- základním nositelem územního výkonu státní správy se staly okresy;
- došlo k opětovnému spojení okresních soudů a okresního hejtmanství;
- v čele okresních úřadů stáli okresní představení;
- agendy okresních orgánů v podstatě zahrnovaly všechny sféry státní správy od oblasti hospodářské, bezpečnostní i pracovněprávní.²

Nově vytvářené první instance politické správy měly v sobě slučovat různá odvětví státní správy. Proto již od února 1853 zahájila činnost zemská organizační komise, která vypracovala během tohoto roku návrh nového správního uspořádání země. To bylo schváleno v roce 1854 a od poloviny následujícího roku vstoupilo v platnost.³

III. ETAPA: OBNOVENÍ ÚSTAVNOSTI (1862 – 1867)

K pádu neoabsolutismu a zároveň obnovení ústavnosti došlo v důsledku:

- a) vzrůstající hospodářské krize;
- b) zahraničně politických nezdarů;
- c) personálních změn;

² Charbuský, Miloš. *Státní správa*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. ISBN 80-7194-807-1. str. 10

³ Kocourek, Lubomír. *Správa v Českých zemích a v Československu v letech 1848-2005*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2007. ISBN 978-80-86754-75-8. str. 17.

- d) slibu o obnovení ústavnosti;
- e) vydání Únorové ústavy.

Došlo zde k obnovení parlamentarismu na úrovni celostátní, kdy vznikla dvoukomorová říšská rada a na úrovni zemí, kdy byly zřízeny zemské výbory.

V tomto období nedošlo k podstatnějším kompetenčním a organizačním změnám. Personální změny se také nedotkly výkonu státní správy.

IV. ETAPA: KONSTITUČNÍ MONARCHIE (1867 – 1918)

Až dosud byla jednotná habsburská monarchie prosincovou ústavou z roku 1867 potvrzena jako dualistický státní útvar. Avšak od 14. listopadu 1868 nesla oficiální název Rakousko-uherská říše, zkráceně Rakousko-Uhersko. Společného měla panovníka, ministerstvo obrany, zahraničí a měnovou politiku, ale velmi omezené pravomoci měl společný zastupitelský orgán.

Vývoj veřejné správy včetně orgánů státní správy probíhal v každé části Rakouska-Uherska odděleně. Pro české země byla důležitá rozhodnutí přijímána v Předlitavsku, neboť byly jeho součástí. Pro samosprávu bylo jedním z nejdůležitějších opatření přijetí souboru zákonů o všeobecném, rovném, přímém a tajném volebním právu. Nadále z něho byly stále vyňaty ženy.

Státní správa byla organizována:

- orgány ústřední státní správy – v červenci 1867 byl přijat zákon o odpovědnosti ministrů, kteří se na jeho základě stali odpovědnými nejen císaři, ale také parlamentu a současně podepisovali společně s císařem příslušné zákony;
- zemským stupněm – reformou v květnu 1868 byla posílena role místodržitelských úřadů⁴, v jejichž čele stál v Čechách a na Moravě místodržitel a ve Slezsku zemský prezident;
- krajským stupněm – v květnu 1868 byly zrušeny poslední zbytky krajské správy, jejichž kompetence přešly na okresní hejtmany;
- okresním stupněm – od května 1868 se stal základním stupněm státní správy. Od výkonu státní správy se oddělilo soudnictví, v čele okresního hejtmanství stál okresní hejtman, výkon státní správy obsahoval všechny její složky.⁵

⁴ místodržitelský úřad byl odvolací instancí vůči prvoinstančním rozhodnutím okresních hejtmanství.

⁵ Charbuský, Miloš. *Státní správa*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. ISBN 80-7194-807-1. str. 12.

V druhé polovině 19. století se absolutistická habsburská monarchie přeměnila v monarchii konstituční. Oddělila se samosprávná složka státní správy i veřejné správy. Státní správa nabyla pevných kompetenčních i organizačních struktur.

Významnými ženami tohoto období byly Karolína Světlá, Eliška Krásnohorská a Sofie Podlipská. Karolína Světlá založila roku 1871 Ženský výrobní spolek český, který měl za cíl pomáhat dívkám z chudých rodin se vzděláním a prací. Světlá pro svůj spolek získala také Elišku Krásnohorskou. Tato spisovatelka se významně podílela na založení prvního českého dívčího gymnázia Minerva v Praze a zasadila se o možnost studia žen na vysokých školách. I Sofie Podlipská se aktivně začlenila do ženského hnutí a sama založila a řídila spolek Ochrana opuštěných a zanedbávaných dívek. V domácím i zahraničním ženském hnutí se angažovala Františka Plamínková, která se roku 1903 stala spoluzakladatelkou Ženského klubu českého a Výboru pro volební právo žen. Po 1. světové válce založila Ženskou národní radu a stala se zároveň i její předsedkyní.

1.2 1918 – 1945 OBDOBÍ ČESKOSLOVENSKÉHO STÁTU

Vyhlášení samostatného Československého státu 28. října 1918 se stalo podnětem, aby se přehodnotilo fungování státní správy v rovině organizační, obsahové i personální. Dělo se tak za uplatňování principu recepce. Novými podněty k jejímu postavení v rámci veřejné i státní správy dal župní a organizační zákon z let 1920 a 1928. Velký vliv mělo také vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava. Ještě před skončením nacistické okupace byly projednávány zásady nového modelu veřejné správy.

Tyto časové úseky měly velký vliv na vývoj státní správy v období Československého státu:

- 1918 – 1920 Vznik Československa a formování státní správy
- 1920 – 1927 Organizace státní správy podle župního zákona
- 1928 – 1938 Organizace státní správy podle organizačního zákona
- 1938 – 1939 Organizace správy v druhé Československé republice
- 1939 – 1945 Organizace správy v Protektorátu Čechy a Morava

Správní vývoj republiky, stejně jako celá politika republiky, reagoval nejen na zájmy a problémy domácí politické scény, ale i na mezinárodní politickou a hospodářskou situaci. Tato situace se projevovala především od počátku 30. let.

V období nesvobody, tedy za druhé světové války, se správa vyvíjela odlišně v okupovaném pohraničí a Slovenském státě a na Podkarpatské Rusi. Na celém okupovaném území se mohli občané přesvědčit o systému totalitní vlády a správy.

1.2.1 VZNIK ČESKOSLOVENSKA A FORMOVÁNÍ STÁTNÍ SPRÁVY

Rozpad Rakouska-Uherska a vznik nástupnických států neznamenal v případě Československa úplný rozchod s právním řádem a modelem veřejné správy zaniklé habsburské monarchie.

Prozatímní ústava

Byla schválena 13. listopadu 1918 plénem Národního výboru a předpokládala činnost tří nejvyšších orgánů republiky: Národního shromáždění, prezidenta a vlády.

Nejdůležitější postavení měl zákonodárny sbor tzv. Národní shromáždění, které mělo též vykonávat dozor nad vládou.

Prezident byl určen hlavou státu a byl volený Revolučním národním shromážděním. Zastupoval stát navenek, byl vrchním velitelem ozbrojených sil, přijímal vyslance, jmenoval vyšší státní úředníky a důstojníky, získal právo milosti a udělování amnestií.

Výkonnou a nařizovací moc spravovala vláda republiky. Počet členů vlády byl stanoveno na sedmáct. Volilo je Revoluční národní shromáždění. Nejdůležitějšími ministerstvy byly: ministerstvo zahraničí, financí, pošt a telegrafů, zemědělství a ministr s plnou mocí pro správu Slovenska.

Realizace ústavy prokázala neudržitelnost některých ustanovení. Nebyl například soulad mezi autoritou tehdejšího prezidenta T. G. Masaryka a jeho omezenými ústavními pravomocemi. Proto se 23. května 1919 přikročilo k novelizaci ústavy, ve které došlo k omezení pravomocí Národního shromáždění. Naopak se rozšířily kompetence prezidenta.⁶

Po vzniku Československé republiky nedošlo v úseku státní správy k závažnějším organizačním, kompetenčním a personálním změnám.

V českých zemích zůstaly první instancí okresy. Zanikly revoluční národní výbory působící paralelně vedle stávajících okresních orgánů nebo na úrovni velkých měst.

Druhou instancí zůstaly v Čechách i na Moravě místodržitelství a ve Slezsku pak zemská vláda.

⁶ Charbuský, Miloš. *Státní správa*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. ISBN 80-7194-807-1. str. 15

Ústředními orgány státní správy zůstala ministerstva. Ta však byla budována na nových personálních základech, neboť dosud jejich sídlem byla Vídeň a jejich úřednický aparát odpovídal svým složením tamějším národnostním poměrům.

1.2.2 ORGANIZACE STÁTNÍ SPRÁVY PODLE ŽUPNÍHO ZÁKONA

Potřebu reformy státní správy zdůraznilo přijetí definitivní československé ústavy 29. února 1920. Společně s ústavou byl přijat zákon o reformě státní správy a vycházel z koncepce, že základní správní jednotkou budou menší územní jednotky - župy⁷. Cílem bylo nahradit provizorium, které vzniklo recepcí rakouského a uherského správního systému. Výsledkem pak mělo být ustanovení župních a okresních úřadů.

Dle župního zákona měly správu vykonávat župní orgány a jim podřízené okresní úřady. Zákon vytvářel prostor pro vznik župních svazů (českého, moravsko-slezského a slovenského) se samostatnými orgány. Realizace župního zřízení si vyžadovala přijetí mnoha upřesňujících zákonů a nařízení. Pro neshody politických stran se projednávání stále prodlužovalo a župy byly ustanoveny pouze na Slovensku.

V důsledku vzniklé situace se začalo uvažovat o další reformě veřejné správy, která by její výkon i výkon státní správy sjednotila na celostátní úrovni.

1.2.3 ORGANIZACE STÁTNÍ SPRÁVY PODLE ORGANIZAČNÍHO ZÁKONA

1. prosince 1928 vešel v platnost zákon o organizaci politické správy. Základem administrativního rozdělení se staly: země Česká se sídelním městem Praha, země Moravskoslezská se sídelním městem Brno, země Slovenská se sídelním městem Bratislava a země Podkarpatskoruská se sídelním městem Užhorod.

Oproti župnímu zákonu byla posílena role státní správy ve vztahu k samosprávě. Ministerstvo vnitra a vláda totiž dostalo možnost dle vlastního uvážení rozpustit zemská a okresní zastupitelstva.

Okresy zůstaly nižšími správními jednotkami a jejich správu vykonávaly okresní úřady. V čele okresu stál okresní hejtman. Ten byl obdobně jako zemský prezident zároveň přednostou okresního úřadu a předsedou okresního zastupitelstva. V zemi České bylo 104

⁷ župa - tento termín byl převzat z uherské veřejné správy a odpovídal termínu kraj

okresů, v zemi Moravskoslezské 46, v zemi Slovenské 77 a v zemi Podkarpatskoruské 12 okresů. Působnost okresních úřadů navíc vykonávala města se zvláštním statutem a města se zřízeným magistrátem.

1.2.4 ORGANIZACE SPRÁVY V DRUHÉ ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLICE

Změny státoprávního uspořádání se realizovaly v důsledku hluboké politické, ideové a morální krize. Vyvolané byly přijetím mnichovské dohody, která byla podepsána v noci z 28. na 29. září 1938 (tuto dohodu uzavřeli: Francie, Velká Británie, Itálie a Německo).

Organizaci a výkon státní správy ovlivňovala skutečnost, že dosud unitární neboli jednotný stát byl rozdělen na 3 autonomní části s vlastními výkonnými a zákonodárnyými orgány. Kromě těchto orgánů existoval i společný parlament, prezident a vláda.

Ústavní zákon 330/1938 Sb. výrazně posílil kompetence orgánů státní správy oproti orgánům samosprávným. Např. prezidentu republiky dal na 2 roky právo, aby vydával dekrety, díky nimž mohla být měněna ústava a vláda republiky mohla se souhlasem prezidenta upravovat záležitosti, ke kterým až dosud bylo třeba vydávat zákony.⁸

Ve struktuře orgánů státní správy a problematice personalistiky došlo také k určitým změnám. Reorganizovala se ministerstva a bylo zrušeno např. ministerstvo pro sjednocení zákonů a veřejné správy. V personální oblasti došlo k: propouštění úředníků židovského původu, vydání zákazu přijímání nových státních zaměstnanců a ve všech větších obcích byli na základě zákona ustanoveni vládou tajemníci pro výkon jak státní správy, tak i samosprávy.

1.2.5 ORGANIZACE SPRÁVY V PROTEKTORÁTU ČECHY A MORAVA

Organizace správy podléhala výnosu A. Hitlera, že protektorát bude svoje práva vykonávat vlastními orgány a vlastními úřady s vlastními úředníky. V čele autonomní správy stál státní prezident, požívající ochrany a čestných práv státu. Zároveň byl jmenován říšský protektor v Čechách a na Moravě, který byl zastáncem říšských zájmů. Vytvořil se dvojkolejný systém správy: německá okupační správa a česká protektorátní správa.

⁸ Charbuský, Miloš. *Státní správa*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. ISBN 80-7194-807-1. str. 19

Výkon správy byl ponechán českým protektorátním orgánům, avšak ty byly pod dohledem německých říšských a okupačních orgánů, které rozhodovaly o základních personálních otázkách.

Německá okupační správa měla k dispozici vlastní represivní složky, mezi něž patřilo například gestapo. Ty se podílely na pronásledování českého odbojového hnutí a fyzické likvidaci jeho nositelů.

Prozatímní organizační zřízení bylo vytvořeno díky zahraničnímu organizovanému odboji a bylo představováno: prezidentem, státní radou a vládou.

1.3 1945-1992 OBDOBÍ ČESKOSLOVENSKEHO STÁTU

Vývoj státní správy v letech 1945 – 1992 významně ve všech etapách ovlivňovaly zahraničně politické faktory. Zejména po roce 1948 se státní správa dostávala pod přímý vliv politické moci. Ke změně došlo od přelomu osmdesátých a devadesátých let dvacátého století. Byly vytvořeny podmínky k tomu, aby se v jejím fungování prosazovaly principy, uplatňované zejména v zemích Evropské unie.

1.3.1 1945-1948 STÁTNÍ SPRÁVA V POVÁLEČNÉM ČESKOSLOVENSKU

Zkušenosti z předválečného období i let Protektorátu Čechy a Morava vedly obyvatelstvo i politickou reprezentaci k úvahám o novém politickém modelu i státoprávním uspořádání Československa. Výsledkem změněné geopolitické situace ve střední Evropě došlo k přijetí Košického vládního programu.

Státní správa v českých zemích podléhala jednotlivým ministerstvům vlády. Na základě prezidentského dekretu ze 4. prosince 1944 se základem územní správy staly národní výbory, krajské, místní a zemské.

Postavení státní správy se řešilo ve sporu dvou koncepcí: buď převzít principy obsažené v ústavě z roku 1920, anebo schválit ústavu koncepčně jinou. Tyto diskuse byly součástí sporu o budoucí charakter naší republiky. Problém byl vyřešen únorovými událostmi roku 1948.

V těchto letech působila v politice Ludmila Jankovcová, ministryně průmyslu od roku 1947 a naše první ministryně vůbec. Dále působila v Gottwaldově poúnorové vládě jako ministryně výživy, v roce 1954 se stala místopředsedkyní vlády. V srpnu 1968 odmítla

sovětskou okupaci na sjezdu KSČ a následně byla vyloučena z Komunistické strany. V 70. a 80. letech vyjadřovala podporu opozičním proudům a stala se signatářkou Charty 77.

1.3.2 1948-1960 STÁTNÍ SPRÁVA V POÚNOROVÉM ČESKOSLOVENSKU

Územní reorganizace proběhla k 1. lednu 1949, kdy byl opuštěn zemský princip. Vstoupil v platnost zákon o krajském zřízení, kde místo dosavadních 3 zemských národních výborů vzniklo 13 krajských národních výborů: Pražský, Jihlavský, Českobudějovický, Plzeňský, Karlovarský, Ústecký, Liberecký, Královéhradecký, Pardubický, Brněnský, Olomoucký, Zlínský-Gotwaldovský, Ostravský).⁹

Dosavadní okresy byly rozděleny na menší, takže jich v celém státě bylo 364. Jejich orgány v podstatě sídlily v dnešních obcích III. stupně. Další reorganizace proběhla v roce 1954, aniž by se situace podstatněji změnila.

Ústředními orgány státní správy zůstala ministerstva. Významné postavení měl též Státní úřad plánovací. Postupně vznikaly i další obdobné orgány, kde jejich předsedové byli zároveň i členy vlády.

Příslušné orgány (krajské národní výbory, okresní národní výbory a místní národní výbory) zajišťovaly výkon státní správy.

V těchto poválečných letech se v politice silně angažovala Anežka Hodinová-Spurná, v letech 1945-1960 poslankyně a místopředsedkyně Národního shromáždění. V podvědomí veřejnosti byla v 50. letech známá jako předsedkyně Výboru československých žen a na rozdíl od svých nástupkyň v komunisty ovládaném ženském hnutí měla alespoň jednu sympatickou vlastnost, skromnost.

1.4 1960-1969 STÁTNÍ SPRÁVA PO PŘIJETÍ ÚSTAVY ČESKOSLOVENSKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY

Ústava Československé socialistické republiky vnesla do ústavního pořádku negativní opatření, díky nimž byla zakotvena vedoucí úloha komunistické strany. V kompetenční a organizační oblasti to znamenalo, že ve všech územních správních stupních byly vybudovány

⁹ Charbuský, Miloš. *Státní správa*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. ISBN 80-7194-807-1. str. 24

vedle státních a volených orgánů orgány komunistické strany, které kontrolovaly činnosti personální a obsahové povahy.

Těsně před schválením nového ústavního zákona byla schválena nová organizace státu. Zachovány byly kraje, okresy a obce, avšak nově byla u krajů a okresů vymezena jejich velikost. Nové kraje a okresy byly větší než předchozí, aby jejich orgány mohly snadněji řídit ekonomiku. Celkově byla posílena centralizace správy.

Postavení orgánů státní správy bylo podmíněno dobovou iluzí politických představitelů, že československá společnost se nachází ve fázi přechodu ke komunismu. Z toho byla vyvozena teze, že stát a jeho orgány budou postupně zanikat a tím zanikne i státní správa. Další ekonomický i společenský vývoj prokázal nereálnost této vize a došlo k politickým otřesům. Jejich kulminačním bodem se stalo obsazení Československa vojsky pěti států Varšavské smlouvy.

1.4.1 1969-1992 STÁTNÍ SPRÁVA V OBDOBÍ ČESKOSLOVENSKÉ FEDERACE

V návaznosti na politické změny byl 27. října 1968 přijat ústavní zákon č. 143/1968 Sb. o československé federaci. Zákon vešel v platnost 1. ledna 1969 a díky přijetí byl dosud unitární stát přeměněn ve federativní stát dvou rovnoprávných bratrských národů, Čechů a Slováků. Stát tvořila Česká socialistická republika a Slovenská socialistická republika.

Dle počáteční úpravy měla převaha postavení a výkonu státní správy spočívat na republikách. Pro společnou působnost byly jako koordinační orgány ve státní správě zřízeny výbory. Při centralizaci federace byly nahrazeny ministerstvy.

Orgány státní správy byly chápány jako výkonný orgán socialistického státu. Tato výkonná činnost v sobě spojovala jak základní poslání státní správy, tak i činnosti, které byly v případě zastupitelských sborů označovány jako vnitroorganizační a pomocné. Pro uskutečňování záměrů komunistické strany se staly orgány státní správy.

Cílem prováděných změn ve státní správě se stala decentralizace státní správy. Součástí tohoto procesu se stalo zrušení krajských národních výborů a vytvoření dvoustupňové soustavy.

Na okresním stupni byly zřízeny okresní úřady jako orgány státní správy s všeobecnou působností. Vedle nich existovaly v okresech i krajích speciální dekoncetrované orgány státní správy. Fungování státní správy komplikovala skutečnost, že zvláštní dekoncetrované územní

orgány státní správy vznikaly živelně, dle potřeby jednotlivých ministerstev nebo jiných ústředních orgánů státní správy.

Ženou, působící ve státní správě v tomto časovém úseku, byla ministryně práce a sociálních věcí RSDr. Naša Baumruková. Působila tu z důvodu sloučení pouze 2 roky. I ministryní školství, mládeže a tělovýchovy v těchto letech byla žena, prof.MUDr. Jana Synková, Dr.Sc., původním povoláním prorektorka Univerzity Karlovy v Praze, působící na tomto postu od roku 1988 a končící po sametové revoluci. Ing. Vlasta Štěpová, CSc. byla ministryní obchodu a cestovního ruchu v 1. polistopadové vládě. Mimo jiné tato významná žena působila na pardubické univerzitě. V letech 1999-2002 byla místopředsedkyní Parlamentního shromáždění Rady Evropy.

1.5 OBDOBÍ ČESKÉ REPUBLIKY OD ROKU 1993 PO SOUČASNOST

Jako nástupnický stát po rozpadu suverénního Československa 1. ledna 1993 vznikla svrchovaná Česká republika. Státní správu České republiky lze rozdělit na ústřední státní správu a územní státní správu.

1.5.1 ÚSTŘEDNÍ STÁTNÍ SPRÁVA

Ústřední orgány státní správy jsou představovány resortními ministerstvy a ústředními úřady. Organizace a fungování má ústavní základ v Ústavě České republiky (dále jen ČR), které vymezuje základní okruhy činností, které se dotýkají:

- postavení a odpovědnosti vlády republiky;
- způsobu řízení ministerstev a jiných správních úřadů včetně jejich působnosti;
- úpravy právních poměrů státních zaměstnanců a ministerstev a jejich správních úřadech;
- pravomoci správních úřadů vydávat prováděcí právní předpisy.¹⁰

Okruh působnosti ústředních orgánů státní správy je stanoven dle charakteru činnosti buď demonstrativním způsobem nebo taxativním způsobem. V ČR je vymezení ústředních orgánů státní správy provedeno taxativním způsobem.

Hlavní zásady činnosti ústředních orgánů státní správy jsou stanoveny jednotně jak pro ústřední orgány státní správy, v čele s členem vlády ČR, tak i pro další ústřední orgány

¹⁰ Charbuský, Miloš. *Státní správa*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. ISBN 80-7194-807-1. str. 32.

státní správy ČR. Zásady mají za úkol zabezpečit realizaci činností ústředních orgánů na úsecích:

- zákonnosti;
- analytické, koncepční a podkladové činnosti;
- právní úpravy věcí;
- plnění úkolů spojených se sjednáváním mezinárodních smluv, rozvojem mezinárodních styků a mezinárodní spolupráce.

Ústřední státní správa jako součást veřejné správy nemůže zůstat neměnná. Přijímaná opatření jsou součástí postupného a dlouhodobého procesu. Mezi jeho cíle patří zefektivnění řízení ústřední státní správy.

Výsledkem modernizace ústřední státní správy musí být vytvoření mechanismů, které zaručí trvalou koordinovanost a flexibilitu v zájmu co nejkvalitnějšího chodu celého systému veřejné správy.

1.5.2 ÚZEMNÍ STÁTNÍ SPRÁVA

Soustava územních orgánů státní správy spravuje a obsluhuje pouze část území ČR. Základní stupeň územní organizace státní správy představovaly až do konce roku 2002 okresy – okresní úřady, které na území ČR působily pod různými názvy a s rozdílnými kompetencemi již od roku 1850. Před svým zrušením vykonávaly okresní úřady státní správu ve věcech, které vymezovaly zvláštní zákony. Rozhodovaly např. na úseku územního plánování, silniční dopravy a hospodářství, ochrany přírody a krajiny atd.

Reforma základního stupně územní státní správy

Cílem přijímaných opatření bylo v maximální míře zkvalitnit a zmodernizovat výkon veřejné správy, včetně státní správy, ale také její výkon přiblížit občanům.

Reforma, jejímž gestorem¹¹ bylo ministerstvo vnitra, vycházela z následujících zásad:

- respektování modelu, že úřady samosprávy jsou pověřeny výkonem státní správy v přenesené působnosti;
- přenesení kompetencí ze státní správy na samosprávu bude v dosažitelné míře – provedení decentralizace;

¹¹ gestor = organizace nebo úřední orgán pověřený gescí. Gesce je pověřením organizace (gestora) vykonávat za jiné v jejich zájmu určité funkce.

➤ přenesení kompetencí výkonu státní správy na samosprávu z ústřední úrovně na nižší – provedení dekoncentrace.¹²

Cílem reformy základního stupně územní státní správy bylo rozvinutí decentralizačních a dekoncentračních procesů. V jejím rámci docházelo k přesunutí kompetencí, které byly dosud vykonávány orgány státní správy na samosprávu, ať již do samostatné nebo přenesené působnosti.¹³

1.5.3 DNEŠNÍ PODOBA STÁTNÍ SPRÁVY

Současný kompetenční zákon v České republice rozlišuje ústřední orgány státní správy podle toho, zda v jejich čele je člen vlády či nikoliv. Pokud stojí v čele ústředních orgánů člen vlády, můžeme sem zahrnout všech 15 ministerstev ČR (Ministerstvo financí, Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo kultury, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo průmyslu, Ministerstvo pro lidská práva a národnostní menšiny, Ministerstvo obrany a Ministerstvo dopravy a spojů). Ministerstva lze zřizovat pouze prostřednictvím zákona. Ten je nutný i pro případnou změnu jejich působnosti.¹⁴

Jestliže v čele ústředních orgánů státní správy nestojí člen vlády, můžeme mluvit o působení *dalších* ústředních orgánů. Pokud vedoucí představitel je předseda Poslanecké sněmovny, patří sem Český statistický úřad. Jsou-li orgány státní správy jmenovány vládou zařadíme sem: Český úřad zeměměřičský a katastrální, Český báňský úřad, Úřad průmyslového vlastnictví, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, Správa státních hmotných rezerv, Národní bezpečnostní úřad, Energetický regulační úřad, Úřad vlády ČR a Státní úřad pro jadernou bezpečnost.

V tomto časovém úseku se mezi významné ženy zařadila JUDr. Petra Buzková, řídící resort školství, mládeže a tělovýchovy. Působila jak ve Špidlově, tak následně v Grossově vládě. Byla též místopředsedkyní ČSSD a také místopředsedkyní Poslanecké sněmovny.

¹² dekoncentrace = neschopnost soustředit se, nesoustředěnost.

¹³ Charbuský, Miloš. *Státní správa*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. ISBN 80-7194-807-1. str. 37.

¹⁴ Hladíková, Zdeňka; Janák, Jan; Dobeš, Jan. *Dějiny správy v Českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-906-5. str. 480.

Následně post ministryně převzala v roce 2006 PhDr. Miroslava Kopicová. Byla též ředitelkou Národního vzdělávacího fondu. Nástupkyní doktorky Kopicové byla Mgr. Dana Kuchtová, známá svojí aktivitou v hnutí Jihočeské matky proti dostavbě Jaderné elektrárny Temelín. Ministryní školství, mládeže a tělovýchovy byla pouhých 10 měsíců. MUDr. Marie Součková – ortopedka, se stala ministryní zdravotnictví v roce 2002. Další lékařkou a ministryní zdravotnictví byla MUDr. Zuzana Roithová, M.B.A., spoluzakladatelka Asociace nemocnic. Následovala ji o několik let později doc.MUDr. Milada Emmerová, CSc., která se zasloužila o zavedení Integrovaného záchranného systému. Na ministerstvu informatiky působila od roku 2003 do roku 2006 Ing. Dana Běrová. Původním povoláním dokumentaristka byla ministryní kultury necelý jeden měsíc v lednu 2007, Helena Třeštíková. Ministerstvo zemědělství vedla v období 2006-2007 MVDr. Milena Vicenová, která se po skončení své ministerské funkce stala stálou představitelkou České republiky při Evropské unii v Bruselu. JUDr. Vlasta Parkanová byla od roku 1992 ministryní zahraničních věcí a posléze ministryní vnitra. Patří mezi nejpopulárnější politiky v Česku. V roce 2007 se stala ministryní obrany a ve své funkci se doposud zasazuje především o vybudování americké vojenské základny v Brdech jako součást systému protiraketové obrany USA. Zatím poslední ministryní z řad žen je Ing.arch. Daniela Filipiová, která funkci ministryně zdravotnictví vykonává od ledna tohoto roku. Je to silná osobnost, žena osudem těžce zkoušená. Je také senátorkou a proslavila se například svým hlasováním pro návrh zákona o registrovaném partnerství.

Shrnutí

Téměř ve všech zmiňovaných obdobích vývoje státní správy neměla žena prakticky žádná práva. Dominantní pozici měl pouze muž ať v rodině, tak i v řízení státu. Nelze tu ale nezpomenout jedné z vůbec nejvýznamnějších žen pro české dějiny:

Marie Terezie se po smrti svého otce 20. října 1740 stala panovnicí nad habsburskými zeměmi, rakouskou arcivévodkyní, vévodkyní lotrinskou a vévodkyní toskánskou. Ostatní tituly včetně královny české a markraběnky moravské si musela postupem času nechat nejprve potvrdit. Takových titulů měla celkem 20. Karel VI. nezasvětil svou dceru do věcí státních a ona tak musela převzít celou vládu, aniž by cokoliv o tamních poměrech věděla. Doposud žádná žena českých dějin nedosáhla takového věhlasu a respektu jako právě Marie Terezie. Její vnitřní politika přinesla v duchu osvíceneckých myšlenek spoustu, na tu dobu velmi významných, reforem: zavedla povinnou školní docházku, významně přispěla ke

zvýšení vzdělanosti národa a svými Robotními patenty velmi ulevila poddaným lidem. Tato vzdělaná a energická panovnice se zařadila do světové historie jako naše jediná žena - vladařka. Díky její tíživosti se určitě mnoho žen poučilo, že nejenom muži mohou být slavní. Pomineme-li úspěchů politických, vždy to bude právě ona, která vnesla do českého podvědomí myšlenku a hlavně důležitý fakt, že žena může, má-li k tomu schopnosti, vést celou zemi. Byla to žena vsutku jedinečná.

Při vývoji státní správy od roku 1848 po současnost proběhlo mnoho velmi výrazných změn ať již v různých formách vlády, společenského zřízení apod., ale role ženy v nich byla vždy minimální. Jejich jediným a hlavní úkolem byla péče o děti a domácnost. Teprve rok 1920 přinesl zvrát v právech žen a žena dostala volební právo.

Přitom to byla ale žena, která ve všech situacích a při řešení problémů stála po boku muže, zároveň ho podporovala a mnohokrát mu poskytla i cenné rady. Jako příklad bych uvedla manželku prvního československého prezidenta Tomáše G. Masaryka, která ho celou dobu podporovala a ovlivňovala myšlenkami například o důležitosti vzdělávání mladé generace nebo prosazování lidskosti. Paní Charlotta Garrigue-Masaryková byla ženou, o které pan prezident řekl krásnou větu: „Bez ní bych si nebyl ujasnil smysl života a svůj politický úkol“.

I další významné ženy, které bychom v dějinách jistě vyhledali (zpočátku zejména spisovatelky se svými zkušenostmi literárními a posléze společenskými, čerpanými mezi prostým lidem), měly vždy obrovskou snahu a vytrvalost uskutečnit svá předsevzetí a myšlenky o lepších časech. I v různých vědních oborech bychom našli představitelky, které se svým přístupem k řešení nejen odborných, ale i obyčejných lidských a zejména pak ženských otázek zasloužily o značný pokrok v dosažení práv žen a jejich emancipace.

Problematice práv, možnosti vzdělání a kvalifikace se budu podrobněji věnovat v 2. kapitole.

2 KVALIFIKACE ŽEN V ČESKÝCH ZEMÍCH

Profesionalizace výkonu povolání patřila k procesům, které významně poznamenaly život české společnosti v 19. století, zejména v jeho druhé polovině. Státní správa, magistrátní úřady a soudní instituce sehrály v tomto směru roli průkopníků nového nazírání na předpoklady a podmínky úspěšného plnění pracovních úkolů. Profesionalizaci ve službě státu prosazoval alespoň v nejvyšších úřadech již císař Josef II. Uskutečnit jeho požadavek se však dařilo jen zvolna, v závislosti na rozvoji všeobecného i odborného školství, na nové organizaci správy a především na potřebách modernizující se výroby, obchodu, dopravy, vědy, ale i umělecké tvorby. Krok za krokem však mizela doba poučených amatérů a přicházela doba školených specialistů. Svou zdatnost tito nastupující odborníci nedokládali jen mistrovskou prací, ale jejich doporučením se stávalo zejména školní vysvědčení.

Stát určoval podmínky k dosažení určitého stupně kvalifikace a současně také v podobě maturitního vysvědčení, univerzitního diplomu či souhlasu k živnostenskému podnikání stvrzoval, že uchazeč o zaměstnání získal předepsanou sumu potřebných teoretických znalostí.

Omezený přístup k vyššímu a odbornému vzdělání ženy vylučoval ve velké míře z kvalifikovaných, lépe placených a prestižních prací. Musely se spokojit s tradičními zaměstnáními žen jako byly posluhovačky, ošetrovatelky, vychovatelky a později také učitelky. Již v polovině 19. století si průkopnice českého ženského hnutí uvědomovaly, že uplatnit se bez předběžného odborného školení není ve většině pracovních činností snadné. Profesionalizace se stávala nevyhnutelnou.

Vůdkyní mladých dívek, které se již nechtěly spokojit s rolí hospodyněk a manželek, chtěly se vzdělávat a snažit se najít své uplatnění v národním i společenském životě, se stala Bohuslava Rajská. Absolvovala učitelský kurz a jako první česká učitelka vedla od roku 1843 soukromou, později veřejnou školu pro dívky do 15 let. Pro starší posluchačky již existovala Amerlingova škola v Budči o několik měsíců dříve.

Přístup žen k odbornému a vyššímu všeobecnému vzdělání se v 70. a 80. letech 19. století stal východiskem a základním nástrojem ženského zrovnoprávnění. Zde, v roce 1890, můžeme zaznamenat založení prvního dívčího gymnázia, Minervy, v Pštrosové ulici v Praze. Tato škola byla prvním dívčím gymnáziem ve střední Evropě a o její založení se zasloužila Eliška Krásnohorská.

Vzdělání, směřující k profesionalizaci pracovní činnosti, nebylo v českém prostředí ovšem jen cílem Českého ženského hnutí. Podobně ho cenili i mnozí představitelé národních snah, bojovníci za sociální povznesení širokých lidových vrstev. Na přelomu 19. a 20. století však úsilí o přístup žen do odborných a vyšších škol mnoha účastnicím hnutí nestačil. Výrazně se projevíly snahy o jejich širší uplatnění ve veřejném a politickém životě i o změnu rodinného práva. Zejména pak mladá generace absolventek středních a odborných škol žádala změny ve svém postavení s tradičním odkazem na národní zájmy. Nechácala ženskou otázku jen jako problém existenčního zajištění osamělých žen, ale viděla ženskou rovnoprávnost jako součást celkové demokratizace společnosti.

Období konce 19. a počátku 20. století přináší velký zvrat ve vysokoškolské vzdělanosti českých žen. V roce 1897 poprvé přijala Filosofická fakulta Univerzity Karlovy ženy jako řádné posluchačky. O tři roky později nastupují ženy i na Fakultu medicíny a farmacie na Univerzitě Karlově. V roce 1921 promovala první architektka Petříková-Pavlíková, která mimo jiné navrhovala dům Českého klubu ženského.¹⁵

Studované ženy, které dosáhly vysokoškolského vzdělání, se však setkaly s nezájmem společnosti. Lidé nevěřili např. lékařkám, stále vyhledávali raději doktory než doktorky. Prvními českými lékařkami se staly Anna Bayerová a Bohuslava Kecková. Studium lékařství dokončily ve Švýcarsku, protože v roce 1880 ženské studium na vysokých školách ještě nebylo otevřeno. První ženou, která vystudovala lékařskou fakultu v Praze v roce 1902, se stala Anna Hanzáková, která si dokonce v roce 1905 otevřela soukromou ordinaci. Mezi její pacientky patřily i známé osobnosti jako E. Krásnohorská, J. Náprstková a H. Kvapilová.¹⁶

Nové cíle ženského hnutí vedly k jeho vnitřní diferenciaci, což se zřetelně projevovalo od 90. let 19. století. Tehdy již také docházelo v jeho rámci k závažným komunikačním i osobním rozporům. Navenek se tento vývoj projevil také jako generační spor, v zásadě však šlo o priority a o program hnutí. V letech 1905 – 1907 se vytvořila po vzoru britského feministického hnutí situace, kdy některé představitelky hnutí chtěly získat volební právo i pro ženy. Toto hnutí ve Velké Británii dosáhlo úspěchu až v roce 1928. Stejně jako ženy v Anglii, i české ženy používaly k prosazení svého požadavku různé prostředky – shromáždění, letáky, psanou propagandu a lobbovaly v parlamentu. Vznikl u nás Výbor pro volební právo žen, ve kterém byla jednou z významných osobností Františka Plamínková,

¹⁵ <http://www.feminismus.cz/historie.shtml>

¹⁶ http://www.zdravcentra.cz/cps/rde/xchg/zc/xsl/63_1502.html

novinářka, politička, přední osobnost feministického hnutí. Byla také členkou Světového svazu pro hlasovací právo žen. Tato žena byla ve svém osobním i politickém životě ovlivněna T.G. Masarykem a především jeho postojem k ženské otázce: „Není otázky ženské, je jen otázka lidská.“ Dalšími významnými zakladatelkami byly Tereza Nováková a Marie Tůmová. Všechny také pracovaly v Ženském klubu českém, který se orientoval především na dosažení větší rovnoprávnosti žen ve vzdělávací, právní, pracovní a politické oblasti, a Ženské národní radě. Těmto „bojovnicím“ za práva žen a za rozšíření všeobecného hlasovacího práva se říkalo sufražetky (z angl. suffragettes – aktivistky za volební právo žen).

V představách veřejnosti dnes pojem sufražetky splývá s pojmem emancipovaná žena a feministka. Dá se říci, že je to název hanlivý, rovnající se „modrým punčochám“.¹⁷

Již v roce 1912 byla zvolena první žena poslankyní do Sněmu království českého. Byla to spisovatelka Božena Viková-Kunětická.

Rozšíření ženských požadavků do oblastí veřejného i politického života však neznamenovalo, že v otázce kvalifikace a profesionalizace ženských povolání bylo koncem 19. století vše vyřešeno. Po období značných nadějí, které vrcholily v době „Prvního sjezdu žen československých“, došlo v této oblasti ke zklamání. Praxe ukázala, že vysokoškolský diplom nebo jiné vysvědčení neotevíralo ženám cestu k přiměřenému uplatnění tak jako mužům. Profesionalizace nesouvisela v jejich případě jen s možností získat příslušné vzdělání, ale vyžadovala i další právní a společenské změny. Klikatá cesta mnoha českých úspěšných studentek ke kvalifikovanému uplatnění dávala za pravdu těm ženským aktivistkám, které neomezovaly své snahy na přístup žen ke vzdělání, ale viděly v něm jen jeden z významných emancipačních kroků.¹⁸

Současně s vytvářením předpokladů k uplatnění žen v povoláních vyhrazených tradičně mužům se české představitelky ženské emancipace věnovaly také takzvaným ženským zaměstnáním, kvůli kterým byl tento výkon málo oceňován. Jednalo se hlavně o práci spojenou s vedením domácnosti. K rozšíření odborných znalostí v této oblasti chtěla přispět už v první polovině 19. století Magdalena Dobromila Rettigová. Její soukromá iniciativa však odpovídala éře amatérismu. Teprve odborné školy, které zakládaly obce nebo různé veřejné instituce a které byly kontrolovány státem, měly a mohly pozdvihnout prestiž

¹⁷ modrá punčocha = staromódní vzdělaná žena, bojovnice za práva žen, která nenávidí muže

¹⁸ Čadková, Kateřina; Lenderová, Milena; Stráníková, Jana. *Dějiny žen aneb Evropská žena od středověku do 20 století v zasetí historiografie*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. str. 360

povolání hospodyně. Jejich úroveň však dlouho požadavkům profesionalizace neodpovídala. Nebyla to ale pouze Rettigová, kdo prosazoval hnutí za politická a občanská práva žen, ale vedle ní můžeme jmenovat také významné osobnosti jako byla Božena Němcová, K. Světlá, S. Podlipská, ale také T. G. Masaryk, který byl ovlivněn myšlenkami myslitele J. S. Milla a svojí ženy Charlotty G. Masarykové.¹⁹

První ženou v československé vládě se stala v roce 1947 Ludmila Jankovcová. Byla zvolena ministryní průmyslu a v roce 1948 také ministryní výživy. Vystudovala vysokou školu, působila jako učitelka na obchodní akademii a politicky byla velmi činná. Působila jako místopředsdkyně vlády a později i jako poslankyně Národní strany.²⁰ Počet ministrů a ministryň v jednotlivých minulých vládách zobrazuje tabulka v Příloze A. Z této tabulky je patrné, že ženy do vlády nastoupily až v roce 1947, kdy první ministryní byla výše zmiňovaná Ludmila Jankovcová. Zastoupení žen v jednotlivých vládách bylo minimální, většinou ministerskou pozici zastupovala pouze jedna či dvě ženy.

V dnešní politice naštěstí zavládla snaha poskytnout ženě významný post ve vedení strany či resortu. Například Česká strana sociálně demokratická zakotvila ve svých stanovách podmínku o nutnosti účasti alespoň jedné ženy jako místopředsdkyně strany. Toto by bylo možné chápat jako pozitivní diskriminaci neboli snaha ženu zvýhodnit.

V současné době zažívá žena nejrovnější přístup s mužem v celé historii. Účastní se na politickém procesu, má stejná práva, nárok na rovnou mzdu. Díky tomu, že studium určitých oborů lidské činnosti není dnes již jen výsadou mužů, dokáže jim žena v mnohém konkurovat a mnohdy si vede i lépe. Není výjimkou, že se dnes setkáme s inženýrkou kvantové fyziky či předsdkyní Státního úřadu pro jadernou bezpečnost (Ing. Dana Drábová). Také Charta základních práv občanů Evropské unie, jejíž jsme členem, obsahuje kapitolu nazvanou Rovnost, kde je stanoveno, že rovnost mužů a žen musí být zajištěna ve všech oblastech včetně zaměstnání, práce a odměny za práci. Existuje také dokument K rámcové strategii Společenství pro genderovou rovnost, jehož cílem je vytvořit postupy pro eliminaci nerovností a podporu rovnosti mezi muži a ženami.

¹⁹ <http://www.feminismus.cz/historie.shtml>

²⁰ http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_jankovcoval.php

Statisticky jsou však v České republice ženy zastoupeny v kategorii zákonodárců, vedoucích a řídicích pracovníků pouze 25% a dostávají pouze 54% platu mužů.²¹ Celkově pak ženy dostávají asi 80,9% průměrné mzdy mužů.²²

Shrnutí

Koncem 19. století se postavení žen pomalu začínalo měnit. Mohly začít studovat na středních, později i na vysokých školách, ale s odpovídajícím uplatněním po dostudování měly obrovské problémy. Vyšší odborné funkce a profesní postavení byly stále dostupné pouze mužům, málokterá žena se v jejich konkurenci uplatnila. Dočasná změna v zaměstnanost žen i v oborech vyloženě mužských nastala během druhé světové války, kdy muži odešli do války. Tato situace však trvala pouze několik válečných let. Ženy se na vyšších postech dlouho neudržely, v poválečné době o ně opět přišly.

O zaměstnatelnosti žen a důvodech či bariérách zaměstnavatele k jejímu přijetí pojednává následující kapitola.

²¹ <http://www.e-polis.cz/sociologie/33-postaveni-zeny-ve-spolecnosti-se-zamerenim-na-ceskou-republiku.html>

²² <http://www.diskriminace.cz/do-gender/rovnpril.phtml#soucasnost>

3 TEORIE PŘÍSTUPŮ K ZAMĚSTNÁVÁNÍ ŽEN

Žena je v české rodině považována za „expertku“ na výchovu a péči o děti. Tento názor sdílejí i sociální pracovníci a pracovnice a proto se v komunikaci v přítomnosti obou rodičů obrací pouze na matku. Zdůvodněním tohoto jevu je následná argumentace: „Běžně se argumentuje tím, že žena rodí a kojí děti, a proto má lepší předpoklady o ně pečovat, což jako by automaticky znamenalo, že o ně bude pečovat primárně ona po celé jejich dětství a navíc bude pečovat o domácnost a manžela.“²³ Jedná se o takzvanou *tradiční dělbou rolí*, kdy muž je živitelem rodiny a žena se stará o děti, muže a celý chod domácnosti. Jak se tedy říká: „Muž je hlava rodiny“, ale přitom žena je tím krkem, který hlavou otáčí. V podstatě žena nenásilnou formou muži předává své rady, poznatky, teoretické zkušenosti a tak ho vlastně ovlivňuje a motivuje k dalších činnostem.

Odlišení ženských povolání bývá vysvětlováno pomocí preferencí, které zastává žena a preferencí, které upřednostňuje zaměstnavatel. Ženy většinou upřednostňují povolání s pružnou pracovní dobou, která jim poskytuje více času na péči o své děti. V jiném případě si hledají zaměstnání, jehož přerušení na dobu potřebnou k péči o dítě nemá vliv na pracovní kariéru. Ze stejných důvodů mohou zaměstnavatelé při obsazování pracovních míst, kde se vyžadují zkušenosti a plné nasazení, obsazovat přednostně muže. Vysvětlení důvodů odlišnosti existuje několik teorií.

Neoklasická teorie:

Tato teorie je založena na předpokladu efektivního fungování trhu. Pracovníci - ženy mají své silné stránky, jako je např. vzdělání nebo praxe, ale jsou zároveň omezeny péčí o dítě, dojížděním apod. Jejich cílem je proto najít si nejlépe placené zaměstnání s příslušnými charakteristikami. Na druhé straně zaměstnavatelé usilují o maximální produktivitu a snaží se dostat spolehlivý výkon za co nejnižší mzdu.

Ženy v průměru nabízejí nižší úroveň vzdělání, nižší úroveň dovedností a praxe kvůli přerušení zaměstnání v těhotenství a následné péče o děti. V důsledku péče o domácnost a tím

²³ Janebová, Radka. *Sociální problémy z aspektu gender*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2006. ISBN 80-7041-512-6. str. 14.

pádem i nižší adaptabilitu na pracovní nároky dochází k nižší produktivitě. Díky těmto důvodům je logické, že ženy dostávají nižší mzdu.

Tato teorie dále vychází z toho, že ženy přejímají hlavní odpovědnost za domácnost a péči o děti. Žena by tedy měla usilovat o zaměstnání s vysokým počátečním platem a zároveň i vyhovující pracovní dobu s ohledem na její roli matky. Neměla by přikládat velkou váhu šancím na pracovní postup.

Rozdíly ve vzdělání a získaných dovednostech by se měly postupně vyrovnávat a měl by se zároveň snižovat handicap žen. To jen za předpokladu, že zaměstnavatelé vyplatí stejnou mzdu jak ženám, tak i mužům. Domnívají se, že když zaměstnají ženu, zvýší se pro ně náklady. O ženách se totiž soudí, že mají díky péči o dítě nebo z podobných důvodů, kdy přicházejí později do práce, vyšší absenci. Bývá u nich vyšší fluktuace, s kterou jsou spojeny náklady na zaškolování nových pracovníků. Také jsou ženy méně ochotny pracovat přesčas nebo plnit pracovní povinnosti mimo pracoviště.²⁴

Teorie kompenzace rozdílů

Díky této teorii dávají ženy přednost povoláním s dobrými pracovními podmínkami a vyhýbají se riskantní a nebezpečné práci. Hledají zaměstnání, kde mají k dispozici určité služby. To platí tehdy, kdy je výdělek ženy považován za doplňkový příjem a kdy tyto služby a výhody vyvažují nižší mzdu. Přehled zaměstnanosti žen dle vybraných oblastí za rok 2006 nalezneme v Příloze B.

Institucionální teorie a teorie trhu práce

Základem je předpoklad, že velkou úlohu v tom, kdo bude přijat, propuštěn nebo povýšen a to jak bude pracovník odměňován, hrají odbory, organizované skupiny či politické strany.

Teorie statistické diskriminace

Teorie vychází ze statistického zjištění, že např. úroveň dovedností, produktivita či řídicí schopnosti jsou u mužů a žen rozdílné. Zaměstnavatel má při rozhodování v otázkách přijetí, jmenování, odměňování apod. tendenci vyhnout se nákladnému zjišťování a prověřování individuálních kvalit ženy a preferuje muže. Také se tím vysvětluje, že v některých povoláních a řídicích funkcích mají velkou převahu muži i přesto, že některé ženy mají vyšší kvalifikaci nebo schopnosti než muži, kterým dá zaměstnavatel přednost.

²⁴ Kolmanová, Ilona. *Problémy uplatnění žen na trhu práce v ČR*. Brno: Masarykova Univerzita, 2002. str. 11.

Teorie opírající se o charakteristiky pohlaví

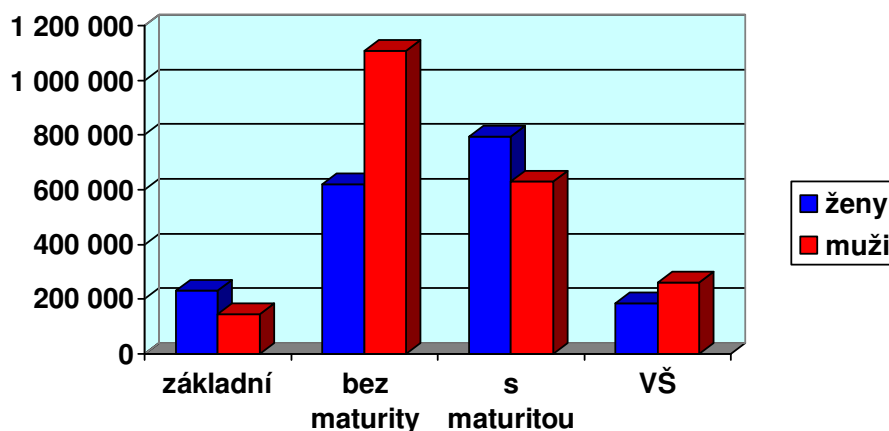
Tato teorie je někdy označována jako feministická a vychází hlavně z toho, že příčinou znevýhodnění postavení žen v zaměstnání je jejich nižší role v rodině a ve společnosti. Převládá totiž názor, že muž je živitel rodiny a žena je jen člen rodiny, který má hlavní odpovědnost za výchovu dětí v rodině a za chod domácnosti. Přestože v mnohých rodinách to v dnešní době neplatí, ve společnosti tyto postoje chování lidí stále ovlivňují. Tabulka č. 1 a k ní související grafy č. 1 a 2 nám znázorňují, kolik je žen dle vzdělání ve srovnání s muži zaměstnáno.

Tabulka č. 1: Zaměstnanci a podnikatelé dle pohlaví a vzdělání v roce 2006

Vzdělání	Zaměstnanci		Podnikatelé	
	ženy	muži	ženy	muži
základní	229 700	144 900	7 300	13 600
bez maturity	619 200	1 108 200	56 000	249 800
s maturitou	795 600	628 900	95 300	187 400
vysokoškolské	183 700	261 300	41 400	95 800
celkem	1 828 300	2 143 300	200 000	546 600

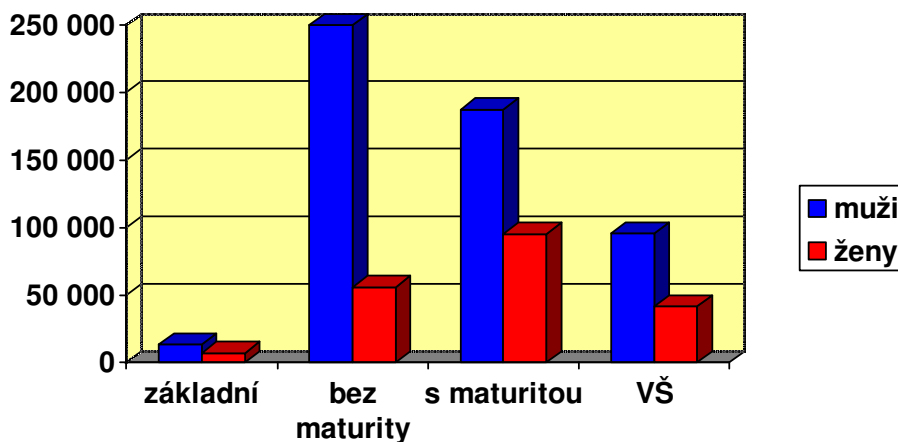
Zdroj: www.czso.cz

Graf č. 1: Zaměstnanci dle vzdělání a pohlaví v roce 2006.

Zdroj: www.czso.cz

Graf č. 2: Podnikatelé dle pohlaví a vzdělání v roce 2006.

Zdroj: www.czso.cz

Role muže a ženy se pak ve společnosti odráží v odlišení povolání na mužská a ženská. Na volbu ženského povolání zároveň působí vliv určitých stereotypů jako je sklon k péči, dovednosti a zkušenosti s prací podobnou práci v domácnosti. Příkladem takových povolání jsou: sociální pracovníce, zdravotní sestra, kadeřnice, pomocnice v domácnosti, sekretářka a mnoho dalších.

Směrem opačným působí stereotypy negativní, které jsou odvozené z obecně vnímané role ženy. Patří sem například neochota dohlížet na práci jiných, menší tělesná zdatnost, menší vlohly pro vědu a matematiku či menší síla. Tyto společenské postoje by diskvalifikovaly ženy v mnohých povoláních a způsobily by, že by se tato povolání stala typicky mužskými: mistr, řidič kamionu nebo stavebního stroje, hasič, fyzik, horník, architekt, vyšší státní úředník atd.²⁵

Ženy jsou ochotny více se podřídit příkazům, nekladou tolik odpor jako muži, méně si stěžují na práci, jsou tolerantnější vůči monotónní práci či opakujícím se pracovním úkonům, mají zájem o práci ve svých domovech. Tento postoj přispívá ke vzniku průvodních znaků typicky ženských povolání.

²⁵ Kolmanová, Ilona. *Problémy uplatnění žen na trhu práce v ČR*. Brno: Masarykova Univerzita, 2002. str. 13

Kombinace mateřství a zaměstnání žen

Lidé v České republice poměrně významnou měrou podporují tradiční uspořádání rodiny. Polovina obyvatelstva si myslí, že předškolní dítě strádá, pokud žena chodí do zaměstnání. Logickým důsledkem je názor, že pracující matka nutně musí díky odpovědnému vykonávání své funkce výchovu dítěte mírně zanedbávat. Nelze přehlížet názor, že se nedají provádět dvě náročné činnosti plnohodnotně. Tím mám na mysli funkce ženy na jakémkoliv vyšším postu proti fungování ženy-matky jako vychovatelky dítěte. Na chodu rodiny se nutně musí podílet oba partneři.

Zde by také mohla vyvstat otázka: „Jak je to vůbec s muži na rodičovské dovolené?“ Otázka rodičovství, tedy podílu jednotlivých partnerů na péči o děti, je spojována s politikou rovných příležitostí či diskriminací žen na trhu práce.²⁶ Pokud tedy v rodině k výměně rolí dojde, což se dle Ministerstva práce a sociálních věcí stává pouze u 1% příjemců rodičovského příspěvku, okolí páru spíše obdivuje muže, který k tomu nemá „přirozené schopnosti“. Oproti tomu žena se s žádným obdivem nesetkává a dokonce v mnoha případech trpí výčitkami svědomí.²⁷

Shrnutí

Při hledání práce jsou ženy, ikdyž méně než v dřívějších dobách, v určitých směrech znevýhodňovány. Zaměstnavatel sleduje faktory, které by mohly práci ženy „brzdit“. Tedy její věk, kolik má dětí a v jakém věkovém rozmezí jsou. Zda-li matka bude muset často zůstat kvůli nemocem s dětmi doma nebo se o děti postará jiný člen rodiny (prarodič, blízký příbuzný), nebo zda přichází v úvahu eventualita, že manžel na čas převezme povinnosti matky.

Dle mého názoru jsou znevýhodněny i ženy, které ještě rodinu nemají, tedy ženy po ukončení studia, tzn. ženy mezi 20-26 rokem. Tam si také zaměstnavatel rozmýšlí zda ženu zaměstnat, protože se obává, že brzy po svém nástupu by se tato žena rozhodla vdát a založit si rodinu a následně odejít na mateřskou dovolenou. Díky tomu by musel opět hledat zástup.

²⁶ http://www.muzaizeny.cz/dok/otcove_politika.doc

²⁷ Janebová, Radka. *Sociální problémy z aspektu gender*. Hradec Králové: Gaudeamus 2006. ISBN 80-7041-512-6. str. 31.

Dle údajů Českého statistického úřadu je v roce 2008 mezi 20-26 rokem zaměstnáno téměř 200 tisíc žen a z toho 7 500 žen pracuje ve státní správě, kde ženy musí mít vzdělání odpovídající a požadované pro vykonávání jejich funkcí. Dále potom ženy zastávající vysoké státní posty, např. ministryně, by k naprosto nepostradatelnému vzdělání měly mít také letité konkrétní zkušenosti z různých úrovní řízení nebo fungování úřadů, specializovaných pracovišť, odborných úseků činností apod. Jistě jim tyto zkušenosti pomohou v konkrétních situacích a při řešení sporných otázek.

To, jak zaměstnatelnost podporují naše zákony a Evropská unie, popíši ve 4. kapitole.

4 POSTAVENÍ ŽEN V ČESKÉ LEGISLATIVĚ

V České republice začíná snaha o dosažení rovnosti mezi muži a ženami z historického hlediska poměrně brzy. Již v prvorepublikové době se v naší ústavě setkáváme s formulací o rovnosti pohlaví, jež byla zároveň první takovouto formulací v Evropě. Volební právo u nás ženy získávají již v roce 1920.

K určitému přerušení došlo během druhé světové války. Na počátku 80. let se staly myšlenky rovného postavení mužů a žen součástí oficiální ideologie komunistického režimu. Došlo k právnímu zakotvení práv žen ve všech oblastech jejich života a společného uplatnění, jejich realizace však byla omezena hospodářskými možnostmi a politickými cíli. Zaměstnanost žen značně stoupla, avšak to bylo do značné míry vynuceno hospodářskou situací rodin.

Počátky vládní politiky prosazování rovnosti žen a mužů v ČR

Česká vláda se systematicky začala zabývat rovností mužů a žen až ve druhé polovině roku 1997. Počátkem roku 1998 pak vláda pověřila ministra práce a sociálních věcí koordinací vnitrostátní agendy týkající se postavení žen ve společnosti a uložila mu zpracovat konkrétní program. Všem ministrům pak bylo uloženo spolupracovat s nevládními organizacemi žen. Jako důsledek zmíněných rozhodnutí bylo v rámci Ministerstva práce a sociálních věcí dne 1. února 1998 zřízení oddělení rovnosti mužů a žen. Účast mužů a žen ve vedoucích pozicích jednotlivých resortů ministerstev je uvedeno v tabulce v Příloze C.

V březnu 1998 poprvé vládě předložil ministr práce a sociálních věcí návrh národního programu pro zlepšení postavení žen ve společnosti s názvem „Priority a postupy vlády při prosazování rovnosti mužů a žen“. Tento program je každoročně obnovován.

V ČR neexistuje zákon, který by upíral práva ženám a zvýhodňoval muže. Jednotlivé normy jsou pouze upraveny o ustanovení zohledňující fyziologické zvláštnosti žen a nároky při plnění jejich role matky. Rovnost všech lidí garantuje již Listina základních práv a svobod.

Problematika rovných příležitostí však byla i po deseti letech od pádu komunismu v české společnosti neznámá a politicky nepřilíš akceptovaná. Již od počátku 90. let se zde sice začaly objevovat určité aktivity, ovšem oficiální struktury jako ministerstva měly tendenci tento problém odsouvat. Určitou změnu přineslo až období druhé poloviny 90. let, kdy se ČR začala připravovat na vstup do Evropské unie.

Česká vláda také v roce 2001 uznala gender mainstreaming²⁸ jako legitimní nástroj pro výkon politiky rovných příležitostí mužů a žen a zařadila její aplikaci mezi prioritní úkoly v této oblasti. Pro dosažení úspěchů v oblasti rovnosti žen a mužů je totiž nezbytná důsledná aplikace politiky gender mainstreamingu napříč celou společností a do všech politik, a to i do těch, které se na první pohled jeví jako genderově neutrální.

V praxi to znamená, že musí mít každé ministerstvo vlastní soubor opatření k vyrovnaní rovných příležitostí v té oblasti politiky, za kterou nese odpovědnost. Gender mainstreaming musí být prováděn i ve vlastní personální politice.

4.1 ÚSTAVA

Rovnost příležitostí mužů a žen patří do kategorie základních práv a svobod, které jsou obsaženy v obecných ustanoveních Listiny základních práv a svobod. Ta spolu s Ústavou tvoří součást ústavního pořádku ČR.

Dle článku 1. Listiny základní práv a svobod jsou lidé svobodní a jsou si rovni v důstojnosti a právech. Obecné ustanovení o rovnosti se objevuje v článku 3., kde se základní práva a svobody zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.

Obsahem Listiny základních práv a svobod jsou také dva články, které ustavují speciální ochranu ženy při práci. Článek 32.2. určuje, že je ženě v těhotenství zaručena zvláštní péče, ochrana v pracovních vztazích a odpovídající zdravotní podmínky. Článek 29.1. ženě přiznává ochranu související s její rolí rodičky. Podle tohoto článku mají ženy, ostatně jako jiné zranitelné skupiny občanů, právo na zvýšenou ochranu zdraví při práci a na zvláštní pracovní podmínky.²⁹

²⁸ gender mainstreaming – Gender popisuje soubor vlastností a chování, které od žen a mužů očekávají jejich společnosti a který utváří jejich sociální identitu. Identitu, která je v každé kultuře odlišná která se mění v průběhu dějin. Mainstreaming představuje tendence, myšlenky, postoje či praxi. Gender mainstreaming je tedy nástrojem k odstranění nerovnosti mezi pohlavími.

²⁹ Ústava. Zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

4.2 ZÁKONÍK PRÁCE

Novela zákoníku práce z 1. ledna 2001 např. nově zavádí zásadu rovného zacházení se všemi zaměstnanci, zákaz přímé i nepřímé diskriminace, či zákaz sexuálního obtěžování na pracovišti. Tato novela se snaží vypořádat se smluvními závazky, jimiž je podmíněn vstup ČR do Evropské unie.

Zákoník práce obsahuje i mnoho speciálně upravených ochranných opatření, usilujících o zajištění specifické ochrany žen při práci. V II. části Zákoníku práce jsou přímo zakotveny pracovní podmínky žen. Vyskytují se v Hlavě 7 v odstavci 149 – 161 – Pracovní podmínky žen a mladistvých. V této části jsou obsaženy pracovní podmínky pro ženy těhotné, ženy na mateřské dovolené a pro matky.

Zákazy některých prací:

1. Ženy nesmějí být zaměstnávány pracemi pod zemí při těžbě nerostů nebo při ražení dolů a štol s výjimkou žen, které vykonávají:
 - a) odpovědné a řídicí funkce a nekonají přítom manuální práci;
 - b) zdravotnické a sociální služby;
 - c) provozní praxi při studiu;
 - d) práce nikoli manuální, které je občas nutno konat pod zemí, zejména práce spojené s dozorní, kontrolní nebo studijní činností.
2. Ženy nesmějí být též zaměstnávány pracemi, které jsou pro ně fyzicky nepřiměřené nebo škodí jejich organismu, zejména pracemi, které ohrožují jejich mateřské poslání. Ministerstvo zdravotnictví stanoví vyhláškou práce a pracoviště, které jsou zakázány ženám kojícím, těhotným ženám a matkám do konce devátého měsíce po porodu.
3. Těhotná žena nesmí být zaměstnávána též pracemi, které podle lékařského posudku ohrožují její těhotenství ze zdravotních příčin tkvících v její osobě. To platí obdobně o ženě, která kojí a matce do konce devátého měsíce po porodu.³⁰

Dle zákoníku práce má žena i muž s dítětem mladším 15 let nebo těhotná žena právo požádat o úpravu pracovní doby. Zaměstnavatel je povinen vyhovět žádosti, nebrání-li tomu vážné provozní důvody. Kojící žena má nárok na přestávky ke kojení, které je zaměstnavatel

³⁰Zákon č. 65/1965. Sb., o zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů (§150)

poskytnout i mimo přestávky. Přestávky ke kojení se započítávají do pracovní doby a poskytuje se za ně náhrada mzdy ve výši průměrného výdělku.

Ve většině podniků a úřadů je ženám-matkám umožněno v případě potřeby postarat se o děti v době nezbytně nutné pro zajištění jejich zdraví a výchovy.

4.3 DALŠÍ LEGISLATIVA

Česká republika dosáhla v oblasti posilování formálně právních předpokladů rovnosti mužů a žen významného pokroku. Bylo to zejména přijetí legislativních změn posilujících rovnost zacházení s muži i ženami.

Novela zákona o zaměstnanosti zavádí výslovný zákaz diskriminace na základě pohlaví v právu na zaměstnání, včetně zákazu diskriminační inzerce. O diskriminaci nejde v případech, kdy je z hlediska pracovních podmínek zákonem vyloučena určitá skupina osob nebo je pro to věcný důvod, který spočívá například v jazykových znalostech, absolvování určitého typu školy apod.

V České republice neexistuje žádné opatření, které by zaručilo stejný plat za stejnou práci muži a ženě. Podle Českého statistického úřadu byl v roce 2006 rozdíl v průměrných platech okolo 22%. Rozdíl v odměňování mužů a žen je u nekvalifikovaných pracovníků minimální, ale prohlubuje se u zaměstnání, kde se vyžaduje technická specializace.

Speciální opatření v oblasti zaměstnání se projevují diskriminačními principy vůči ženám většinou v nestabilních ekonomických obdobích. Většinou jde o restriktivní opatření nebo zákazy v oblasti zdraví a hygieny. Ta jsou často využívána k ospravedlnění propuštění ženy nebo její převedení na jinou pracovní pozici, která bývá hůře placena.

4.4 ZAČLEŇOVÁNÍ ČESKÉ REPUBLIKY DO EU

Evropská unie začala v České republice ovlivňovat politiku zaměstnanosti během přístupového období, kdy ČR prošla procesem harmonizace pracovního práva, aby nedocházelo k sociálnímu dumpingu³¹ na společném vnitřním trhu EU. Růst zaměstnanosti ČR i ostatních členských států jsou uvedeny v tabulce v Příloze C.

Počátek Evropské strategie zaměstnanosti (dále jen ESZ) v ČR leží už v roce 1998, kdy byl přijat Národní plán zaměstnanosti pro rok 1999. Příprava realizace a hodnocení plánu

³¹ dumping = útlum

bylo svěřeno Ministerstvu práce a sociálních věcí. První Společný akční plán byl podepsán s Evropskou komisí v roce 2000. Dosud poslední Národní akční plán (NAP) připravila ČR v souladu s několikaletým plánovacím cyklem pro roky 2004-2006. Jeho součástí je harmonogram, podle kterého by přijatá opatření měla být splněna. Pro přípravu NAP byl ustaven výbor ze zástupců příslušných ministerstev a sociálních partnerů. Za přípravu akčního plánu opět odpovídalo Ministerstvo práce a sociálních věcí.

ESZ je proces zaměřený na koordinaci strategií, který má sloužit k dosažení plné zaměstnanosti, zlepšení kvality a produktivity práce, posílení sociální soudržnosti a začleňování. Význam ESZ je v tom, že slouží jako vzor vládnutí a otevřené metody koordinace.³²

Ve vztahu k rovným příležitostem žen a mužů má EU kompetence především v oblasti zaměstnanosti a trhu práce a od roku 1975 má již několik direktiv (směrnic) zaměřeno tímto směrem. Členské státy musí tyto direktivy postupně zahrnout do svojí legislativy. V tomto ohledu mají direktivy přímý vliv na pozitivní vývoj v otázce rovnosti i na národních úrovních. V ostatních oblastech má EU kompetence slabší, ale může iniciovat vlivné programy k dodržování rovnosti.

Evropská legislativa k rovným příležitostem žen a mužů obsahuje především Římskou smlouvu z roku 1957, kde je zakomponován požadavek stejného ohodnocení muže a ženy. Dále zahrnuje Amsterodamskou smlouvu z roku 1999. Ta vymezuje rovnost pohlaví jako součásti základů a cílů právního řádu společenství. Je zde požadováno, aby Unie pracovala na podpoře rovných příležitostí a na eliminaci diskriminace.³³ Prostřednictvím Generálního ředitelství Evropské komise pro zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti svou činností podporuje tvorbu pracovních míst, otevřenou společnost a rovné příležitosti pro všechny. Poskytují občanům možnosti, např. při stěhování do jiného členského státu za prací, rekvalifikace apod. Plán EU na dosažení rovného postavení žen a mužů stanovuje priority na období 2006–2010. Kombinuje konkrétní iniciativy a začleňování zásady rovnosti žen a mužů do všech politik a činností EU („gender mainstreaming“).

³² Potůček, Martin; a kolektiv. *Strategické vládnutí a Česká republika*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-2126-2. str. 284 a 350.

³³ <http://www.obcan.ecn.cz/text.shtml?x=%20237464>

Shrnutí

Česká legislativa, zákony a směrnice se snaží vyjít vstříc ženě jako matce. Příkládají velký důraz na to, aby bylo matce vyhověno při výchově a péči o dítě při zaměstnání. Upravují také rovnost příležitostí pro muže a ženy při získávání zaměstnání. Samozřejmostí by měla být vstřícnost při jednáních.

Ženám je dnes všemožně pomáháno při začleňování do pracovního procesu, počáteční problémy jsou např. řešeny tzv. kurzy vstupu, při nichž jsou mimo jiné probírány možnosti a důvody nepřijetí, různé komplikované situace apod. I když zaměstnanost žen roste, je ale stále menší než u mužů, přestože většina studentů a absolventů univerzit jsou ženy. Stejně tak stále přetrvávají rozdíly finančního ohodnocení mužů a žen vykonávajících stejné funkce. Ženy pobírají za každou odpracovanou hodinu v průměru o 17,4% méně než muži.

Konkrétní významné ženy a jejich postavení jsou popsány v poslední kapitole.

5 VÝZNAMNÉ ŽENY SOUČASNOSTI V ČR

V dnešní společnosti není žena zdaleka už jenom jedinečnou nositelkou budoucího života, ale stále více a více se snaží přes veškeré překážky a předsudky společnosti prosazovat prakticky ve všech oblastech života společnosti.

Ženy v politice i státní správě jsou velmi důležité. Domnívám se, že mají jiný styl práce i myšlení než muži. Mají nejenom jiný pohled zejména na důležité otázky týkající se oblasti zdravotnictví, školství, obchodu, zaměstnanosti aj., ale jsou také velmi chápavé v citlivých otázkách, například národnostního a sociálního charakteru.

Přesto, že i dnes se ve státní správě objevuje minimum žen, dokážeme najít mnoho výrazných tváří, o kterých stojí za to se zmínit. Já jsem si pro svoji práci vybrala Ing. arch. Danielu Filipiovou, JUDr. Vlastu Parkanovou a Ing. Janu Bobošíkovou. Každá z těchto žen se nebála jít do „vysoké politiky“ a obhajovat v ní své názory i přesto, že jejich výchozí pozice byly nesrovnatelně těžší, nežli by tomu bylo v případě muže.

5.1 Ing. arch. DANIELA FILIPIOVÁ

ministerně zdravotnictví

Tato žena, která je na ministerském postu poměrně krátce, si dle mého názoru získala již mnoho příznivců. Ing.arch. Filipiová, ač tělesně handicapovaná, se naplno věnuje nejen ministerské profesi, ale současně stále pracuje jako architektka.

Obrázek 1: Ing. arch. Daniela Filipiová

Zdroj: www.senat.cz

Inženýrka architektury Daniela Filipiová se narodila 9. srpna 1957 v Praze na Vinohradech. Odmaturovala na gymnáziu Na Pražačce a v roce 1982 absolvovala na Fakultě architektury. Následně pracovala jako projektantka v Krajském projektovém ústavu a později v soukromém ateliéru Genesis.

Její profesní, ale zejména osobní život se změnil v roce 1986 po neúspěšné neurologické operaci míchy, po které zůstala odkázána na ortopedický vozík. Tuto nepřízeň osudu tato žena překonala a po čase se vrátila zpět ke své profesi s novým posláním „Pomáhat vytvořit svět všem stejně dostupný.“

V roce 1997 se stala členkou Občanské demokratické strany za níž byla v roce 2000 zvolena do Senátu. Svůj senátní mandát obhájila i v dalších senátních volbách v roce 2006. 23. ledna tohoto roku byla jmenována do úřadu ministerstva zdravotnictví.³⁴

Již od roku 2003 se architektka Filipiová snaží o integraci handicapovaných lidí do běžného života. Cestu integrace však vidí v tom, že oni sami budou chtít dokázat svému okolí, že jsou jiní pouze na pohled. Stále se snaží odbourat myšlení lidí, kteří spíše handicapované spoluobčany litují, než by jim připravili plnohodnotný život. Vždyť kolik máme školek, škol, úřadů a kulturních zařízení, ve kterých by se např. vozíčkář mohl bez problémů pohybovat? Je třeba si uvědomit, že postižený člověk má ve společnosti stejná práva jako osoba zcela zdravá. Při začleňování handicapovaných spoluobčanů podporuje Filipiová i projekt Euroklíče, jehož cílem je zajistit osobám se sníženou schopností pohybu a orientace na celém území ČR rychlou a důstojnou dostupnost veřejných sociálních a technických zařízení. Tato zařízení mají být osazena jednotným „eurozámkem“ a cílové skupině budou distribuovány univerzální „euroklíče“. Tento systém používání jednotných euroklíčů funguje již 20 let a efektivně pomáhá ve vyspělých zemích. V České republice se projekt euroklíče rozběhl v roce 2007 a v dnešní době je seznam přístupných míst s euroklíčem velmi rozsáhlý.

Ještě jako senátorka se jako jedna z mnoha zasloužila o přijetí zákona o registrovaném partnerství. Věděla, že přijetím tohoto zákona nastane naplnění Listiny základních práv a svobod. Cítí to jako důslednou aplikaci Listiny a současně i zjednodušení života těch lidí, kteří se narodili „jiní“. Málokdo si totiž dovede představit životní situace, které musí řešit homosexuálně orientovaní lidé a jak náročné je pro ně žít v naší netolerantní společnosti.

³⁴ <http://www.filipiova.cz/politika/kdojsem.html>

Z vlastní zkušenosti ví, jaké to je patřit do menšiny a proto toto přijetí bere jako malou osobní výhru.

Neméně důležitá je i její stálá činnost v oboru architektury. Na téma v oblasti bezbariérových přístupů napsala knihy „Život bez bariér“, „Tvorba bezbariérového prostředí“ a „Projektujeme bez hranic“.

V současné době se ministryně zdravotnictví zasazuje o celoplošné zřízení elektronického zdravotnictví. Vznikl by tak systém elektronického předepisování léků nebo systém elektronické zdravotnické dokumentace. Elektronické zdravotnictví by mělo přinést zefektivnění lékařské péče a mít vliv na lepší a levnější zdravotní služby po občany. Umožňuje sdílet data o pacientech po celé Evropské unii, což je potřebné zejména v souvislosti s volným pohybem pracovních sil a právem Evropských občanů na stejnou zdravotní péči ve všech zemích EU.

Problematika handicapovaných je a samozřejmě nadále zůstane prioritou v práci ministryně Filipiové. A to je z hlediska těchto spoluobčanů velmi významná a pozitivní zpráva.

5.2 JUDr. VLASTA PARKANOVÁ

ministryně obrany

Doktorka Vlasta Parkanová, naše první ministryně obrany v historii, je členkou KDU-ČSL, proto se v jejích programech promítají částečně i ideály prosazující tuto stranu.

Není vůbec snadné řídit resort s tak vysokým procentem zastoupení mužů. A proto, že se ministryně již delší dobu s tímto úkolem vypořádává velmi dobře, patří k mým oblíbeným politikům a velmi sympatické je mi její krédo: „Není spravedlnosti bez odvahy“.

Obrázek 2: JUDr. Vlasta Parkanová

Zdroj: www.parkanova.cz

JUDr. Vlasta Parkanová se narodila 21. listopadu 1951 v Praze. Vyrůstala v Táboře, kde také v roce 1970 složila maturitní zkoušku. V tomtéž roce byla přijata ke studiu na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kterou absolvovala v roce 1975. V letech 1975-1990 pracovala jako podnikový právník, a to převážně v zemědělských organizacích. V roce 1988 se přihlásila k rigoróznímu řízení³⁵ na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a byl jí udělen titul JUDr.

V listopadu 1989 se stala spoluzakladatelkou Občanského Fóra v Táboře. V lednu 1990 byla zvolena poslankyní do Federálního shromáždění ČSSR a stala se členkou ústavně právního výboru. V červnu 1990 následně poslankyní Federálního shromáždění a členkou braného a bezpečnostního výboru, mandátového a imunitního výboru a členkou komise pro dohled nad odsunem sovětských vojsk.

Od podzimu 1992 pracovala v ústředních orgánech státní správy (Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Ministerstvo vnitra ČR), vždy na úrovni ředitelky odboru. Ministryní spravedlnosti se stala v lednu 1997. V prosinci 1997 postoupila z kandidátky ODA do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. V parlamentních volbách 1998 byla zvolena do

³⁵ rigorózní řízení = Absolvent magisterského studijního programu v oboru právo může získat titul doktora práv, tedy JUDr., který se užívá před jménem. Zároveň musí absolvovat takzvané rigorózní řízení, ve kterém je povinen vypracovat písemnou práci a podrobit se zkoušce.

Poslanecké sněmovny jako nezávislá na kandidátce KDU-ČSL, do které vstoupila v červenci 2001. Po celé volební období 1998 až 2000 byla místopředsedkyní ústavně právního výboru.

Ve volebním období 2002–2006 byla poslankyní za KDU-ČSL. Nejprve se stala místopředsedkyní výboru pro obranu a bezpečnost a předsedkyní české delegace při parlamentním shromáždění NATO. V létě roku 2003 přešla opět do ústavně právního výboru, kde byla až do konce volebního období předsedkyní.³⁶

Po volbách v roce 2006 byla předsedkyní poslaneckého klubu KDU-ČSL, místopředsedkyní výboru pro obranu a místopředsedkyní ústavně právního výboru. 9. 1. 2007 byla jmenována ministryní obrany.

České justici se doposud nepodařilo naplnit požadavek zásady rychlosti soudního řízení, která je garantována Úmluvou o ochraně lidských práv. Podle ní má každý právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem. Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku však nařizuje stále častěji vládě ČR zaplatit nemalé částky jako odškodnění za průtahy. Proto je cílem JUDr. Vlasty Parkanové rychlá a pružná justice při zachování nejvyšší možné kvality rozhodování. Chce odstraňovat přetrvávající nedostatky postupnými kroky, nikoli revolučními změnami.

V oblasti obrany je cílem JUDr. Parkanové efektivně zapojovat naši armádu do evropského bezpečnostního systému jako plnohodnotnou součást euroatlantických ozbrojených sil. Za přínosné považuje posílení kontroly armády, a to především odborníky z řad civilistů. Bude i nadále prosazovat posilování bezpečnostní informovanosti našich občanů, s cílem připravit je i na výjimečné situace. Pokládá tedy za nutné sledovat a včas potlačovat bezpečnostní rizika jako jsou regionální konflikty, nábožensky či etnicky motivované, terorismus a šíření zbraní hromadného ničení. Složky ozbrojených sil tedy musí být připraveny k nasazení jak v případě potřeb integrovaného záchranného systému ve prospěch pomoci obyvatelstvu ČR, tak při humanitárních a záchranných operacích v zahraničí v případě živelných pohrom a havárií.

Za úspěchy v činnosti ministryně Parkanové by se dal považovat radikální zásah proti korupci v jejím resortu, dále potom zastavení nákupu transportérů pro naši armádu, jejichž cena je i pro laika opravdu ohromující a přinejmenším podezřelá. Její mise, vysílané do zahraničí, jsou velmi úspěšné a ve světě ceněné. Bohužel už nejde říct, že bez ztrát na lidských životech.

³⁶ <http://www.parkanova.cz/volebni-program>

Nelze také nezmínit stále ještě diskutovaný problém radaru na našem území, který ministryně striktně prosazuje. Instalace radaru protiraketové obrany USA v prostoru ČR (lokality Brdy) je stále medializovanou, manipulovanou a zlehčovanou otázkou.

5.3 Ing. JANA BOBOŠÍKOVÁ

poslankyně Evropského parlamentu

Poslankyni Ing. Bobošíkovou jsem si vybrala, protože mě oslovila při loňské kandidatuře ve volbách prezidenta ČR. Dokázala se postavit mužům, kteří jsou v politice „jako ryba ve vodě“. Nebála se případné prohry či výsměchu občanů nebo poslanců, že ona, žena, by se dokázala stát hlavou státu.

Ovšem hlavním důvodem je, že jí jde především o občana jako člověka, za kterého by neměli rozhodovat vysoce postavení politici, ale který by se spolupodílel nebo alespoň svými názory a připomínkami pomáhal vytvářet správně fungující právní stát.

Obrázek 3: Ing. Jana Bobošíková

Zdroj: www.euparlament.cz

Ing. Jana Bobošíková se narodila 29. srpna 1964 v Praze, vystudovala gymnázium, dále obchodní fakultu na VŠE, obor Ekonomika zahraničního obchodu. V roce 1988 postgraduálně studovala opět na VŠE národohospodářskou fakultu. Při studiu pracovala jako uklízečka u Komise ČR pro vědeckotechnický a investiční rozvoj. Roku 1989 začala pracovat jako redaktorka domácí rubriky Československé televize se zodpovědností za privatizaci. O pět let později byla redaktorkou burzovní části Hospodářských novin, zároveň také vedoucí oddělení hospodářské politiky Hospodářských novin a spolupráce s Radiožurnálem. Po roce se stala ekonomickou redaktorkou Redakce zpravodajství České televize, moderátorkou

ekonomických zpravodajských pořadů a politického komentovaného zpravodajství, moderátorkou předvolebního vysílání a spolupracovnicí s Frekvencí 1.

V roce 2000 se stala poradkyní předsedy Poslanecké sněmovny České republiky. Spolupracovala s ústavními činiteli České republiky a významnými firmami při mezinárodních politických a ekonomických setkáních. Koncem toho roku přijala funkci ředitelky zpravodajství České televize. Od podzimu roku 2001 začala moderovat prestižní politické talkshow „Sedmička“ na televizi Nova.

V roce 2007 byla zvolena poslankyní Evropského parlamentu za politické hnutí Nezávislí. Tuto funkci vykonává dodnes.

Ing. Janu Bobošíkovou k přijetí kandidatury na poslankyni Evropského parlamentu vedl dlouhodobý zájem o věci veřejné. Do politického života vstoupila jako nezávislá na kandidátce hnutí Nezávislí a toto slovo má pro ni mimořádný, silný obsah. Je nezávislá na materiálních výhodách poslaneckého mandátu, není spjata s žádnou politickou stranou v ČR a spoléhá jen na vlastní rozum. Patří tedy mezi Nezařazené poslance. Jejím volebním heslem byl slib: „Nebudu mlčet. Ani v Bruselu.“

V Evropském parlamentu působí Jana Bobošíková jako členka Výboru pro regionální rozvoj. Ten je příslušný pro záležitosti týkající se Evropského fondu pro regionální rozvoj, Fondu soudržnosti a dalších nástrojů regionální politiky. Evropská regionální politika je politikou solidarity. Více než třetina rozpočtu EU je věnována snížení rozdílů v rozvoji jednotlivých regionů a nerovností v blahobytu průmyslových oblastí, které se ocitly v obtížné situaci, k ekonomické diverzifikaci venkovských oblastí, kde je zemědělství na ústupu, či k revitalizaci zanedbaných městských čtvrtí. Hlavním cílem je vytvoření pracovních míst. Jedním slovem se jedná o posílení hospodářské, sociální i územní soudržnosti Unie.

Nedílnou součástí programu regionálního rozvoje poslankyně Jany Bobošíkové je podpora českých regionů. Mezi její pravidelné aktivity patří konání tzv. odborných konzultačních dnů. Jejich prostřednictvím se poslankyně snaží seznamovat veřejný a podnikatelský sektor s možnostmi čerpat finanční prostředky ze strukturálních a komunitárních programů EU. Její tým je složený z profesionálních poradců na strukturální politiku, kteří mají přímou zkušenost s komunální politikou. Tito experti se snaží na základě individuálních konzultací představit žádajícím subjektům jejich reálné možnosti. Druhou částí konzultací je právní poradenství malým a středním obcím.³⁷

³⁷ http://www.euparlament.com/web/eu_regpol.nsf/001/index

Inženýrka Bobošíková je taktéž předsedkyní politické strany Politika 21. To je nová, moderní, liberální politická strana, která chce prosadit jimi vytvořenou novou ústavu. Politika 21 navrhuje změny v Ústavě České republiky, které by napomohly efektivnímu fungování státních institucí, a tím i vyšší prosperitě České republiky. Vedle změny volebního systému, který by nediskriminoval nové politické názory a nevedl s železnou pravidelností k těžko řešitelným patovým situacím po volbách do Poslanecké sněmovny, se zaměřuje na zrušení Senátu Parlamentu ČR. Podporují také prvky přímé demokracie, důsledné oddělování státní správy od politiky a omezení imunity politiků pouze na verbální projev.

Motto Politiky 21: „Svoboda je nejvyšší hodnota. V nesvobodě žije člověk i ekonomika. Povinností silných a zdravých je chránit slabé a nemocné. Ne však ty, kteří trpí pouze alergií na práci. Náš stát nechrání svobodu. Chrání jen výsady mocných. Odměňuje nezodpovědné a trestá slušné a poctivé“³⁸

Ing. Bobošíková se jistě všemožně snaží vydobýt co nejlepší podmínky pro náš stát jako součást zemí EU, zejména v oblasti ekonomické, zemědělské, sociální a taktéž v regionální otázce (čerpání dotací do měst a obcí).

Je to bezesporu žena na svém místě. Její nekompromisní postoj k daným otázkám, vysoce profesionální vystupování a jednání a neústupnost při prosazování cílů jejích a vlastně celé naší společnosti ji řadí k vysoce ceněným osobnostem z pohledu ČR i EU.

Shrnutí

Českých žen, které by stálo za to zmínit, bychom našli mnoho, ať už v historii našeho státu (Božena Němcová, Karolína Světlá,...), ale i v jeho současnosti. Z pohledu důležitosti zastoupení žen, které působí ve státní správě, jsem si vybrala tři výše zmíněné, které jsou dle mého názoru skutečně obětavými političkami a rozumnými ženami na svém místě. Vědí, že změny, které si ve svých programech stanovily, není možné prosadit okamžitě. Cílevědomě informují o problematice dnešní společnosti a tím strhují na svoji stranu široké vrstvy populace. Tyto občany jejich argumenty přesvědčily a souhlasí s nimi, dávají jim za pravdu v otázkách národnostních, vojenských, o začleňování státu do EU apod.

Každá z nich je ve svém oboru výjimečná. Citlivě a profesionálně se díky získaným zkušenostem snaží řešit nejdůležitější problémy ve svých resortech tak, aby i prostý občan přesně věděl, že právě tato řešení jsou těmi nejvhodnějšími pro fungování společnosti.

³⁸ <http://www.politika21.cz/index.php>

A není vlastně důležité, zda je to Ing.arch. Daniela Filipiová, JUDr. Vlasta Parkanová či Ing. Jana Bobošíková. Každá, ať ministryně či europoslankyně, se snaží být ve svém oboru tou nejlepší co se týče profesionality nebo obvyčejného lidského přístupu.

Ing.arch. Filipiová vidí svůj prioritní cíl v pomoci osobám zdravotně postiženým a handicapovaným, jakožto „ozdravit“ celý rezort zdravotnictví. JUDr. Parkanová je v naší republice i daleko za jeho hranicemi ceněna jako ochránkyně lidských práv, organizátorka humanitárních a záchranných akcí v postižených oblastech. Jejím cílem je taktéž minimalizovat bezpečnostní rizika a terorismus, který je světovou hrozbou. Ing. Jana Bobošíková zastupuje a reprezentuje Českou republiku v Evropském parlamentu. Svě zkušenosti, získané ať již při studiu, působení v médiích či politice, nyní zúročuje při svém působení ve Výboru pro regionální rozvoj a snaží se pro náš stát o co nejlepší pozici pro budoucí působení v EU.

Žádná z nich nevnucuje lidem za každou cenu svůj názor, ale postupně přesvědčuje o tom, že každý z nás je právoplatným členem společnosti.

Vědí, že s každým se musí počítat jako s člověkem, který se chce spolupodílet na nutných změnách v našem státě. Vždyť o člověka musí jít především. Pro něj je tu vlastně celá státní správa.

ZÁVĚR

Mám-li shrnout význam této práce, musím se na ni podívat jak z hlediska doby dávno minulé, tak současné. V minulosti se vzhledem ke společenským podmínkám určité otázky, jako je např. postavení žen ve společnosti a jejich možná diskriminace, vlastně vůbec neřešily. Žena byla brána jako matka, hospodyně a pečovatelka. Sice se v této době (v období od poloviny 19. století do počátku 20. století) objevovaly ženy, které s touto dávno vžitou a tradiční teorií nesouhlasily, ale bylo jich velmi málo a neměly prakticky žádné možnosti, aby některé ze svých stanovených cílů realizovaly. Zůstávalo stále pouze u snů a nesplnitelných přání o uskutečnění předpokládaných změn. Snahy samozřejmě sílily a žen-průkopnic přibývalo. Jejich hlasy už nebylo možno dále ignorovat. Ve všech dobách se však velmi pomalu a bolestně rodily první náznaky směřující k prosazování byť sebemenších změn a ústupků, týkajících se ženské problematiky.

Za nezanedbatelné považujeme z hlediska základních změn období, kdy ženy získaly volební právo, kdy jim bylo umožněno studium do té doby nedostupných vysokých škol a kdy začíná převládat náhled na ženu jako vykonavatelku do té doby čistě mužských povolání. Toto všechno bylo ale možné pouze za silícího tlaku právě mezi ženami, které již nechtěly akceptovat svoji tradiční dělbu rolí. Bylo nutné se začít alespoň okrajově ženské a emancipační otázce věnovat na vyšších stupních řízení státu. Krůček po krůčku se tedy začaly prosazovat snahy o začlenění žen do jednotlivých oborů lidské činnosti a se ženami se postupně začalo počítat jako rovnocennými partnerkami v mnoha těchto oborech. Vždyť žena má v určitých ohledech již od přírody citlivější vnímání pro vykonávání některých činností, pro řešení citlivých lidských a společenských otázek a pro rozhodování závažných situací. To a mnoho dalšího jí nelze upřít a bez ní by bylo těžké řešit spoustu citlivých rodinných záležitostí, o problémech dětí nemluvě.

Dnes se nám jeví samozřejmé, že žena má veškerá práva, ale společnost se bude dále vyvíjet a i ženská otázka a problematika bude procházet dalším vývojem. I přesto, že jsme oproti výše zmiňovanému období urazili obrovskou cestu v myšlení, pohledu, názorech i činech, budeme muset v budoucnu respektovat další možné překážky, které s sebou nový vývoj společnosti přinese.

V minulosti i v současnosti máme mnoho ženských vzorů, které nám ukazují správné přístupy a postoje. Pokračujme v jejich snažení a rozvíjejme jejich teoretické a hlavně

praktické přístupy k práci. Je nutné, aby aktivních žen přibývalo a jejich hlasy byly silnější a respektovanější.

Vnímavé, citlivé, neohrožené a přemýšlivé ženy se smyslem pro rodinu, tvořivou práci, spravedlnost a čistotu ve vztazích i prosazování ideálů jsou potřeba stále více a již vždy budou chápány jako neodmyslitelná součást veškerého dění ve společnosti.

Cílem mé práce bylo zhodnocení problematiky žen z pohledu jejich zaměstnanosti, dále pojednání o ženách pracujících ve státní správě, především v ministerských resortech, jejich pozicích a také přínosu pro společnost.

Rozvinula jsem několik teorií o přístupu k zaměstnávání žen a dospěla k názoru, že jsou bohužel nejvíce znevýhodňovány ženy po ukončení studia a ženy-matky malých dětí. Ideální situace by byla, kdyby si, podobně jako například v Německu, zaměstnavatel své perspektivní zaměstnankyně „hýčkal“ tím, že jim zajistí jistotu další práce po mateřské dovolené a sociální výhody. Ženám by poskytoval možnost vykonávat zadanou práci (je-li to možné) i doma a žena by se současně postarala o dítě. Nebyla by stresována starostmi o bezpečí a zdraví dítěte. Tuto problematiku by vyřešilo například zřízení dětských koutků na pracovištích s vyšší účastí žen. Návrh byl již podán k projednávání skupinou poslankyň.

Zvolila jsem si tři významné ženy a posuzovala je z jejich profesionální i lidské stránky. Z dostupných materiálů jsem se postupně dozvěděla opravdu velké množství zajímavých informací o těchto ženách, které jsem z větší části použila pro svoji práci a doplnila je o svůj osobní postoj.

Ing.arch. Daniela Filipiová je opravdu výjimečnou osobností, která otázky a problémy mezilidských vztahů, postižených spoluobčanů a problematika zdravotnictví leží na srdci více než komukoliv jinému, a to nejen díky její osobní zkušenosti se svým handicapem. Nepřízeň osudu s neobyčejnou houževnatostí překonala a právě s takovou vervou a pílí se pustila i do řešení otázek svého rezortu.

JUDr. Vlasta Parkanová je další z významných žen dnešní České republiky. Ministryně obrany ČR svou dosavadní usilovnou prací daleko předčila valnou většinu z nás. Vždyť kdo by tak dobře vedl ministerstvo, které je více než kterékoliv jiné výhradně mužskou záležitostí. A ani to nebylo pro doktorku práv Vlastu Parkanovou překážkou. Nejde však o to, že žena velí mužům-vojákům, ale o to, co v této funkci již dokázala a jistě ještě dokáže. Například účast českých vojáků v zahraničních misích je příkladná a opravdu hodna obdivu. Českou armádu povýšila na plnohodnotnou součást euroatlantických ozbrojených sil. A

neméně důležitá je pro nás právě řešená otázka umístění radaru protiraketové obrany USA v lokalitě Brdy. I proto si myslím, že je tato žena vsutku jedinečnou, těžko nahraditelnou osobností.

Europoslankyně Ing. Jana Bobošíková, dříve spíše známá jako mediální osobnost, se svou mnohaletou pílí a politickou angažovaností prosadila v Evropském parlamentu jako členka Výboru pro regionální rozvoj. Podpora českých regionů je jedním z jejích prioritních úkolů. Tato žena pochopila, že potenciál občanů České republiky je obrovský a máme šanci uspět v globální konkurenci. Každá lidská bytost by měla plně využít své schopnosti a nadání. Budoucnost nám totiž chystá tvrdou zkoušku. Obstojíme jen tehdy, když si začneme vážit kvalitního vzdělání, které přináší konkrétní dovednosti a které nám otvírá mysl a tím i dveře do světa úspěšných. Musíme si ale zachovat vlastní identitu a zdravé sebevědomí. Naším ženám, budoucím političkám, nasadila opravdu „vysokou laťku“. Inženýrka Bobošíková prošla mnohými významnými funkcemi, poslankyně Evropského parlamentu je doposud jejím profesním i osobním vrcholem.

Výše jmenované ženy se prosadily na velmi důležitých postech. Jsou jedněmi z mála, které za všech okolností jdou za svým cílem a chtějí všemožně prospívat naší společnosti. Dokazují, že cesta do vysoké politiky je pro ženu komplikovaná, ale není neuskutečnitelná. Vždyť její úsilí je odměněno možností usnadnit tuto cestu dalším ženám. Čím více žen se aktivně účastní rozhodování o změnách v naší společnosti, tím více bude omezena diskriminace žen a bude brán zřetel na jejich sociální roli.

Asi bychom si občas měli lépe uvědomit, že mezi námi žijí a pracují obětavé a nezištné ženy, které svým profesionálním i osobním přístupem řeší velké množství důležitých a mnohdy i zlehčovaných a přehlížených problémů společnosti. Přesně vědí, jak důležité je správné řízení a fungování státní správy.

SEZNAM LITERATURY

Čadková, Kateřina; Lenderová, Milena; Stráníková, Jana. *Dějiny žen aneb Evropská žena od středověku do 20 století v zajetí historiografie*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. ISBN 80-7194-920-5.

Český statistický úřad. *Zaostřeno na ženy, na muže*. Praha: Český statistický úřad, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2005. ISBN 80-250-1128-3 (Český statistický úřad), ISBN 80-86878-25-2 (Ministerstvo práce a sociálních věcí).

Hladíková, Zdeňka; Janák, Jan; Dobeš, Jan. *Dějiny správy v Českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-906-5.

Charbuský, Miloš. *Státní správa*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2005. ISBN 80-7194-807-1.

Janebová, Radka. *Sociální problémy z aspektu gender*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2006. ISBN 80-7041-512-6.

Kocourek, Lubomír. *Správa v Českých zemích a v Československu v letech 1848-2005*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2007. ISBN 978-80-86754-75-8.

Krebs, Vojtěch; Durdisová, Jaroslava; Poláková, Olga; Žižková, Jana. *Sociální politika*. Praha: Codex Bohemia, 1997. ISBN 80-85963-33-7.

Pomahač, Richard. *Průvodce veřejnou správou*. Praha: ISV nakladatelství, 1999. ISBN 80-85866-42-0.

Potůček, Martin; a kolektiv. *Strategické vládnutí a Česká republika*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-2126-2.

Ústava: Zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Zákoník práce č. 65/1965. Sb. ve znění pozdějších předpisů

Internetové zdroje:

www.cszo.cz

www.e-polis.cz

www.europarlament.cz

www.feminismus.cz

www.muzyzeny.cz

www.obcan.ecn.cz

www.parkanova.cz

www.politika21.cz

www.totalita.cz

www.vlada.cz

www.filipiova.cz

PŘÍLOHY

Příloha A

Účast mužů a žen v minulých vládách v letech 1918 až po současnost

Přehled minulých vlád		Počet ministrů/ů	
		muži	ženy
1918-1938 ČSR	Vláda Karla Kramáře 1918-1919	18	-
	Vláda Vlastimila Tusara 1919-1920	20	-
	Vláda Jana Černého 1920-1921	21	-
	Vláda Edvarda Beneše 1921-1922	18	-
	Vláda Antonína Švehly 1922-1925	22	-
	Vláda Antonína Švehly 1925-1926	18	-
	Vláda Jana Černého 1926-1926	17	-
	Vláda Antonína Švehly 1926-1929	21	-
	Vláda Františka Udržala 1929-1932	18	-
	Vláda Jana Malyperta 1932-1935	16	-
	Vláda Milana Hodži 1935-1938	16 a později 26	-
	Vláda Jana Syrového 1938-1938	20	-
1938-1939 ČSR	Vláda Jana Syrového 1938-1938	20	-
	Vláda Rudolfa Berana 1938-1939	14	-
1939-1945 Protektorát Čechy a Morava	Vláda Rudolfa Berana 1939	13	-
	Vláda Jaroslava Krejčího 1942-1945	8	-
	Vláda Jana Šrámka 1940-1945	16	-
	Vláda Richarda Bienerta 1945	8	-
1945-1960 ČSR	Vláda Zdeňka Fierlingera 1945-1946	25	-
	Vláda Klementa Gottwalda 1946-1948	24	1
	Vláda Antonína Zápotockého 1948-1954	47	1
	Vláda Viliama Širokého 1954-1960	41	2
1960-1990 ČSSR	Vláda Viliama Širokého 1960-1963	38	1
	Vláda Jozefa Lenárta 1963-1968	39	1
	Vláda Oldřicha Černíka 1968-1969	28	1
	Vláda Štefana Sádovského 1969-1971	34	1
	Vláda Josefa Kempného 1969-1971	25	1
	Vláda Petera Colotky 1971-1986	28	-
	Vláda Colotky, Knotka a Hrivnaka 1986-1989	23	1

Přehled minulých vlád		Počet ministrů/yň	
		muži	ženy
1990-1992 ČSFR	Vláda Milana Čiče 1989-1990	21	1
	Vláda Vladimíra Mečiara 1990-1991	23	-
	Vláda Petra Pikharta 1990-1992	22	1
	Vláda Jana Stránského 1992	10	1
1993 až současnost	Vláda Václava Klause 1992-1996	24	-
	Vláda Václava Klause 1996-1998	21	1
	Vláda Josefa Tošovského 1998	16	2
	Vláda Miloše Zemana 1998-2002	27	-
	Vláda Vladimíra Špidly 2002-2004	19	2
	Vláda Stanislava Grosse 2004-2005	16	2
	Vláda Jiřího Paroubka 2005-2006	19	3
	Vláda Mirka Topolánka 2006-2007	13	2
	Vláda Mirka Topolánka 2007-nyní	16	4

Zdroj: www.vlada.cz

Příloha B

Zaměstnanost žen v Národním hospodářství dle vybraných oblastí v roce 2006

Ženy zaměstnané v Národním hospodářství	Česká republika celkem v tis.	Vybrané oblasti v tis.			
		Střední Čechy	Střední Morava	Severozápad	Moravsko- slezsko
Zemědělství a lesnictví	57,6	8,6	8,9	4,7	4,9
Rybolov	0,6	-	-	-	-
Těžba nerostných surovin	7,3	-	-	3,6	1,8
Zpracovatelský průmysl	505,9	54,3	69,5	54,7	51,7
Výroba a rozvod elektřiny	16,7	1,5	0,9	2,2	2,3
Stavebnictví	33,3	2,7	3,0	3,5	4,1
Obchod	327,2	35,7	40,9	30,2	41,7
Ubytování a stravování	102,4	15,8	12,3	11,3	10,7
Doprava	101,7	16,3	9,9	12,7	11,8
Finanční zprostředkování	58,1	7,9	3,7	4,5	4,5
Nemovitosti a pronájem	136,3	16,4	8,8	11,9	11,0
Veřejná správa a obrana	155,3	19,9	15,1	13,8	15,0
Vzdělávání	214,9	29,4	24,2	18,2	28,0
Zdravotní a sociální péče	264,8	33,6	32,6	30,6	33,5
Ostatní sociální služby	99,7	12,2	10,6	9,5	10,9
Činnosti domácností	2,9	0,5	0,7	-	-
Nezjištěno	0,16	-	-	-	-
Celkem	2086,1	241,4	241,5	211,9	232,4

Zdroj: www.czso.cz

Příloha C

Růst zaměstnanosti žen ve státech EU v období 1993-2002

Země	Roční procentní změna zaměstnané ženské populace									
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Belgie	0,5	-0,3	0,3	0,8	2,1	3,2	3,6	2,1	1,4	0,7
Dánsko	-1,3	-0,5	-0,6	1,6	2,3	2,6	1,4	1,1	0,6	-0,5
Finsko	-6,4	-1,7	0,4	0,7	3,2	1,6	3,5	2,1	1,8	1,6
Francie	-0,1	0,6	1,1	0,6	0,7	2	2,2	2,7	2	1,5
Irsko	4,4	6,3	5,7	5,9	8,9	9,8	8	5,7	3,7	2,9
Itálie		-0,9	0,6	1,8	1	2,1	2,4	3,1	3,6	2,1
Lucembursko	-0,1	2,1	0,1	5	5,1	7,1	4,2	6,1	5,7	6,6
Německo	-1,3	0,4	1	0,7	0,2	1,7	2,2	2,4	1,1	0,4
Nizozemí	1,3	2	1,3	3,5	3,9	3,7	4,5	2,5	2,9	2
Portugalsko	-0,5	0,9	0,2	1,5	3	2,8	2,4	2,2	1,7	0,5
Rakousko			-0,4	-0,2	1	1,3	1,9	0,9	2,4	2,3
Řecko	1,6	1	1,1	0,6	0,6	4,5	1,4	0,7	-0,4	0,6
Španělsko	-1	0	3,3	2,5	3,8	4,6	5,9	6,1	3,6	2,8
Švédsko		-1,4	0,9	-1,3	-1,5	1,2	2,3	2,6	2,4	0,6
Spojené království	0,3	0,6	0,8	1,9	1,6	1,1	1,7	1,2	0,6	0,4
Island	4,4	6,3	5,7	5,9	8,9	9,8	8	5,7	3,7	2,9
Bulharsko									0,9	0,9
Česká republika							-1,7	-0,6	0,2	0,5
Estonsko						-1,9	-3,6	-1,9	0,8	1,5
Kypr									0,9	0,9
Litva							1,4	-0,1	-3,8	
Lotyšsko							-0,9	1,8		
Maďarsko					-0,3	3	3,5	1,1	0,1	0,5

Země	Roční procentní změna zaměstnané ženské populace									
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Malta									-0,3	3,5
Polsko						1,7	-2,8	-1,7	-1,7	-2,4
Rumunsko						-2,1	-3,9	2,8	-0,6	-11,2
Slovensko							-2,2	-1,5	1,4	-0,8
Slovinsko					-1,4	-0,1	0,8	1	0,9	-0,5
Turecko									4	1,4

Zdroj: www.2czso.cz

Příloha D

Účast mužů a žen ve vedoucích funkcích jednotlivých resortů ministerstev v roce 2004

ministerstvo	ministr	náměstek ministra		ředitel odboru		vedoucí oddělení		ostatní odborní pracovníci	
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
dopravy a spojů	muž	3	-	3	-	43	12	185	196
financí	muž	4	1	35	23	82	71	433	739
kultury	muž	3	1	7	5	6	11	4	4
pro místní rozvoj	muž	5	2	15	11	34	21	120	206
obraný	muž	10	2	168	2	398	46	1 836	1 792
práce a sociálních věcí	muž	6	1	14	13	38	34	172	447
průmyslu a obchodu	muž	5	-	37	4	68	35	277	276
spravedlnosti	muž	5	1	15	4	16	17	118	194
školy mládeže a tělovýchovy	žena	5	1	22	5	19	19	128	305
vnitřní	muž	6	1	36	11	152	64	2 128	1 779
zahraničních věcí	muž	6	1	30	14	48	19	1 013	761
zdravotnictví	žena	5	1	8	12	11	28	94	241
zemědělství	muž	5	-	132	30	95	47	580	1 092
živ. prostředí	muž	6	1	30	12	46	27	198	308
informatiky	muž	3	2	9	2	7	7	52	64

Zdroj: Český statistický úřad. *Zaostřeno na ženy, na muže*. Praha: Český statistický úřad 2005.